

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 14.

Tisdagen den 14 mars.

Kl.  $\frac{1}{2}$  3 e. m.

§ 1.

Justerades det vid kammarens sammanträde den 7 innevarande mars förda protokoll.

§ 2.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 16, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till utrotande af den s. k. trädgårdsnunnan inom Kalmar och Blekinge län.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

»Att herr friherre W. G. v. Schwerin lider af akut strupkatarr och därför bör under de närmaste dagarne afhålla sig från allt riksdagsarbete intygar.

Stockholm den 14 mars 1899.

*B. H. Santesson,*  
legit. läkare.»

§ 4.

Herr statsrådet m. m. greve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen, angående godtgörelse till dem, som lidit förluster genom de af f. d. svenske och norske konsuln i New-York *K. Woxen* i svenska ärenden begångna förskingningar.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition, angående anslag för restaureering af *Husaby församlings kyrka*.

## § 6.

Föredrogos, men blefvo änyo bordlagda, statsutskottets utlåtanden n:is 5 och 30.

## § 7.

Nya motioner afgåfvos af:

herr *P. Paulson*, n:o 236, om ändrad lydelse af § 12 riksdagsordningen; och

herrar *Ernst Carlson* och *K. Almqvist*, n:o 237, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om åtgärd för åstadkommande af en mera tidsenlig och svensk namnlängd i almanackan.

Båda motionerna bordlades.

## § 8.

Justerades protokollsutdrag.

## § 9.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets memorial:

n:o 9, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens hufvudkontor, och

n:o 10, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens kontor i Göteborg, Jönköping, Karlstad, Linköping och Luleå.

## § 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *C. J. Carlsson* i Norra Smedstorp under 10 dagar fr. o. m. den 18 dennes;

herr *A. R. B. Petersson* i Skurö under 7 dagar fr. o. m. den 18 dennes;

herr *J. P. Nilsson* i Kägglå under 14 dagar fr. o. m. den 20 dennes;

herr *P. G. Petersson* i Fräntorp under 14 dagar fr. o. med den 17 dennes:

och herr *P. P. Waldenström* under 5 dagar fr. o. m. den 16 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter k. 2,46 e. m.

In fidem

*E. Nathorst Böös.*

## Onsdagen den 15 mars.

Kl. 11 f. m.

## § 1.

Upplästes för justering det vid kammarens sammanträde den 8 innevarande mars förda protokoll.

Ordet begärdes dervid af

Herr Branting, som anförde: Herr talman, mina herrar! Då i den interpellationsdebatt, hvaröfver protokollet nu skall justeras, herr Restadius andra gången hade ordet och derunder genmälde mot mig en del saker, uppfattade jag hans anförande, som om deri låge ett slags ursäktande förklaring, hvarför han öfver hufvud taget kunnat framkomma i sitt första anförande med de historier, hvilka han då till kammarens protokoll afgaf angående vissa yttranden, som skulle hafva fälts af mig för länge sedan. Sedan jag emellertid varit i tillfälle att taga del af det justerade diskussionsprotokollet och deri genomläsa hans yttrande, så finner jag, att hans ord kunna tolkas äfven på det sättet, att han skulle hafva *vidhållit* sin anklagelse emot mig. Vid sådant förhållande ber jag att få anmärka, att, om jag för en vecka sedan kunnat tänka mig en sådan mening vara inlagd i hans ord, jag förvisso icke skulle hafva uraktlätit att ännu en gång och på det bestämdaste afvisa det yttrande, som af för mig obekanta personer tillskrifvits mig.

Vidare yttrade

Herr Restadius: Då enligt gällande riksdagsordning och de reglementariska föreskrifterna för Andra Kammaren vid detta tillfälle icke får förekomma annat eller mera än yttranden, huruvida protokollet må anses rätt uppfattadt, anser jag mig förhindrad att nu svara på hvad herr Branting anført, men förbehåller mig rätt att vid ett annat tillfälle få styrka rättigheten af de uppgifter, som jag meddelade i mitt yttrande den 8 mars.

Herr Johansson i Noraskog: Då nu vid justeringen af detta protokoll fråga blifvit väckt om vissa origtigheter i detsamma, skall jag be att få fästa kammarens uppmärksamhet på en annan sak, som jag tror behöfver offentligen påpekas för att, om möjligt, rättelse må åstadkommas. Min anmärkning gäller det sätt, hvarpå tryckningen af kammarens protokoll eger rum. När t. ex. i dag justering af ett protokoll blifvit verkställd, så borde man kunna

vänta, att protokollet åtminstone inom en vecka skulle vara tryckt och färdigt till utdelning, men så brukar icke vara fallet, åtminstone icke i regeln, utan vanligen bruka protokollen, i synnerhet vid långvariga sammanträden, dröja tre veckor och stundom kanske ännu längre från den dag, då sammanträdet hölls.

Det är med särskild hänsyn dertill, att Riksdagen i år beslutit, att 1899 års riksdagsförhandlingar skola ingå i det stora registerverket, och att det därför är angeläget, att alla protokollen i denna kammare och medkammaren, i synnerhet sådana, hvori resultatet af valförrättningar meddelas, må fortast möjligast befordras till trycket, det är — säger jag — med hänsyn härtill, som jag tillåtit mig att uttrycka den önskan, att Riksdagens kansli måtte tillse, att protokollen må blifva tryckta så fort ske kan och senast inom 8 dagar, efter det justering egt rum.

Vidare anfördes ej. Det ifrågavarande protokollet blef af kammaren godkändt.

### § 2.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande sjukbetyg, som upplästes:

»Att riksdagsmannen Erik Eriksson i Quäcklingen, som lider af en furunkulös abscess, i följd af denna är förhindrad att infinna sig i riksdagen intygas härmed.

Stockholm den <sup>14</sup>/<sub>3</sub> 1899.

*Johan Almkvist,*  
leg. läkare».

### § 3.

Herr statsrådet m. m. grefve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen

angående jernvägsanläggningar för statens räkning samt inköp af bandelen Örebro—Frövi; och

angående anvisande af medel till anskaffande af en ångfärja att insättas i ångfärjeförbindelsen mellan Malmö och Köpenhamn.

De kongl. propositionerna bordlades.

### § 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts vid gårdagens sammanträde afgifna proposition angående godtgörelse till dem, som lidit förluster genom de af f. d. svenske och norske konsuln i New-York K. Woxen i svenska ärenden begångna förskingringar.

### § 5.

Härefter remitterades till vederbörande utskott de å kammarens bord hvilande motioner, och hänvisades dervid herr *P. Paul-*

sons motion, n:o 236, till konstitutionsutskottet och herrar *Ernst Carlsons* och *K. Almqvists* motion, n:o 237, till kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

### § 6.

Föredrogos men blefvo ånyo bordlagda bankoutskottets memorial: n:o 9, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens hufvudkontor, och

n:o 10, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens kontor i Göteborg, Jönköping, Karlstad, Linköping och Luleå.

### § 7.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 9, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af förordningen angående expeditionslösen i fråga om lagfart å fast egendom, som till en början föredrogs, blef af kammaren bifallet; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, delgifvas Första Kammarerna.

### § 8.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande, n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *fjerde* hufvudtitel, innefattande anslagen till landtförsvaret.

Ordet lemnades dervid till

Herr vice talmannen, som yttrade: Vid det förhållande, att detta ärende alldeles samtidigt behandlas i båda kamrarna, låter det sig naturligtvis svårligen göra, att, som önskligt vore, herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet kan i båda kamrarna närvara vid behandlingen af hvarje punkt, med mindre en något olika föredragningsordning följes i de båda kamrarna. Jag tillåter mig därför, då jag har mig bekant, att Första Kammarerna redan börjat behandlingen af utlåtandet med punkt 1, hemställa, att i denna kammare föredragningen må börja med 4:e punkten, samt att efter dennas behandling kammaren måtte öfvergå till behandling af första och följande punkter i ordningsföljd.

Denna herr vice talmannens hemställan bifölls af kammaren.

I enlighet med kammarens sålunda fattade beslut föredrogs nu *punkt 4*, afseende anslaget för aflöning och rekrytering.

*Mom. a.*

Bifölls.

Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.

Mom. b. och c.

Kongl. Maj:t hade i statsverkspropositionen uti punkten 4 b under denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen att medgifva

dels att dagaflöningen under tjenstgöring måtte förhöjas:

för fanjunkare, styckjunkare, regementstrumslagare och regementstrumpetare samt förvaltare vid intendenturcorpsen från 1 krona till 1 krona 50 öre;

för serjeanter, hautboister, stabs-, squadrons- och batteritrumpetare, fältmusikanter vid Vermlands fältjägarcorps, Gotlands infanteriregemente, Hallands bataljon, Vesternorrlands regemente och Blekinge bataljon, trumslagare och hornblåsare vid Gotlands infanteriregemente och Hallands bataljon samt trumpetare vid Gotlands artillericorps från 80 öre till 1 krona 20 öre;

för gevärshandverkare och pistolmeder vid den icke garnisonerade armén från 40 öre till 60 öre;

för korporaler, sjukvårdssoldater, hofbeslagssoldater och gevärshandverkaresoldater vid den icke garnisonerade armén från 25 öre till 50 öre; och

för vicekorporaler vid den icke garnisonerade armén från 10 öre till 50 öre;

dels att dagaflöning af 50 öre måtte tilläggas vaktmästarne vid intendenturcorpsen;

dels att månadsarfvodena måtte förhöjas:

för distinktionskorporaler och 1. konstaplar vid garnisonerade armén, Skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente från 15 kronor till 18 kronor;

för korporaler och 2. konstaplar vid garnisonerade armén, Skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente från 10 kronor till 13 kronor; och

för vice korporaler vid garnisonerade armén, Skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente från 5 kronor till 8 kronor;

dels ock att staterna för vederbörande truppförband, intendenturcorpsen samt garnisonssjukhuset i Stockholm måtte ändras i öfverensstämmelse härmed.

Härjemte hade herr *O. Erickson* i Bjersby uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 170, hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att den nu till härens och flottans underofficerare och civilmilitära personer af motsvarande rang författningsenligt utgående ersättningen för naturaportion måtte sammanslås med dagaflöningen till en aflöningsförmån, benämnd dagaflöning; samt att under förutsättning af bifall härtill vederbörliga statsanslag måtte undergå den minskning eller ökning, som af en sådan sammanslagning af aflöningsförmåner betingades.

Utskottet hemställde dels under mom. b.:

att Riksdagen må uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte, så snart ske kan, låta verkställa fullständig

utredning, huruvida och på hvad sätt härens aflöningsssystem i dess helhet må kunna förenklas, samt derefter, och om möjligt till nästa Riksdag, inkomma med det förslag i ämnet, hvartill utredningen må befinnas föranleda; samt att herr Ericksons ofvanberörda motion icke må till någon annan Riksdagens åtgärd föranleda;

Ang. höjning af dagaflöning för underbefäl m. fl.  
(Forts.)

dels ock under *mom. c.*:

att, vid bifall till hvad under *mom. b)* härofvan föreslagits, Kongl. Maj:ts i punkten 4 b) under denna hufvudtitel gjorda framställningar må af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att under år 1900 må till nedannämnda befattningsinnehafvare utbetalas tillfälliga löneförbättringar med följande belopp och under samma vilkor som aflöningen under de aflöningsstitlar, hvartill de, enligt hvad nedan säges, skola utgöra tillägg, nemligen:

*dels* till dagaflöningen under tjänstgöring:

för fanjunkare, styckjunkare, regimentstrumslagare och regimentstrumpetare samt förvaltare vid intendenturcorpsen 50 öre;

för sergeanter, hautboister, stabs-, squadrons- och batteritrumpetare äfvensom fältmusikanter vid Vermlands fältjägarecorps, Gotlands infanteriregemente, Hallands bataljon, Vesternorrlands regemente och Blekinge bataljon, trumslagare och hornblåsare vid Gotlands infanteriregemente och Hallands bataljon samt trumpetare vid Gotlands artillericorps 40 öre;

för gevärshandtvverkare och pistolsmeder vid den icke garnisonerade armén 20 öre;

för korpraler vid den icke garnisonerade armén 25 öre; och

för vicekorpraler vid den icke garnisonerade armén 40 öre;

*dels* till lönen för vaktmästarne vid intendenturcorpsen 180 kronor;

*dels* till månadsarfvodena:

för distinktionskorpraler och 1. konstaplar vid garnisonerade armén, Skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente 3 kronor;

för korpraler och 2. konstaplar vid garnisonerade armén, Skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente 3 kronor; och

för vicekorpraler vid garnisonerade armén, Skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente 3 kronor;

Vid *mom. c.* voro fogade reservationer dels af herrar *Pehrson* i Törneryd, *Ersson* i Vestlandaholm, *Andersson* i Vestra Nöbbelöf, *Kihlberg*, *Nylander*, *Persson* i Stallerhult, *Boström*, *Larsson* i Mörtlösa och *Sjö*, hvilka hemställde, att hvad Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen uti punkten 4 b) under fjerde hufvudtiteln föreslagit icke måtte af Riksdagen bifallas;

dels ock af herrar *von Friesen*, *Ivar Månsson* och *Erickson* i Bjersby.

Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)

Sedan *mom. b.* blifvit föredraget och bifallet, föredrogs *mom. c.*, dervid ordet begärdes af:

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf, som yttrade: Såsom herrarne af betänkanDET finna, har en del af utskottets ledamöter reserverat sig i denna punkt. Ingen utskottsledamot har, tror jag, ansett en löneförhöjning åt underbefålet vara obehöflig, dock möjligen icke till det belopp, som Kongl. Maj:t nu begärt. Men såsom herrarne äfven torde finna, är det nuvarande tillståndet i detta befäls aflöningsförhållanden så orimligt och så intrassladt, att vi reservanter ansett det vara af stor betydelse att i detta hänseende få till stånd en ordentlig utredning. Vi äro därför af den åsigt, att detta underbefäl kunde vänta på sin löneförhöjning ett år, tills vi efter en sådan utredning kunna vara säkra på att få dessa förhållanden på ett fullt nöjaktigt sätt ordnade.

Om kammaren vill kasta en blick på sidan 39 och följande i utskottsbetänkanDET, så skall den finna icke mindre än 15 olika sätt, hvarpå underbefålet nu aflönas. Det är 15 olika titlar, och åtskilliga af dessa äro delade i underafdelningar. Kan det då vara möjligt för de reviderande myndigheterna eller andra, som hafva med saken att skaffa, att hålla ordentligt reda på, huruvida detta befäl får sin tillbörliga rätt eller om det får för mycket? Detta förhållande har gjort att vi reserverat oss och ansett billigt, att uppskjuta denna fråga ett år.

Det är visserligen sant, att här föreslås en skrifvelse till Kongl. Maj:t, men ingen vet ju, hvilken utgång detta förslag kommer att få. Kanhända till och med att Första Kammaren afslår skrifvelseförslaget, och då kommer ju oeffter rättighetstillståndet att fortfara. Men jag för min del tycker, att åtminstone Andra Kammaren bör hålla på, att ordning och reda införas i dessa förvaltningsförhållanden. Det är väl icke, när man vill vinna ett dylikt mål, så fasligt himmelskriande att uppskjuta frågan på ett år, och därför skall jag be att få yrka bifall till reservanternas hemställan samt afslag å Kongl. Majts förslag.

Häruti instämde herrar *Anderson* i *Hasselbol*, *Norman*, och *Ericsson* i *Ofvanmyra*.

Vidare yttrade

Herr von Friesen: Som kammaren behogat finna, hafva jag och tvenne andra utskottsledamöter från denna kammare reserverat oss i förevarande punkt utan att tillkännagifva vår mening. Det är nu för att denna skall blifva bekant, som jag begärt ordet, äfvensom för att i öfverensstämmelse med densamma göra ett yrkande. Tyvärr har den af reservanterna, hvilken egentligen först framkastat förslaget — hvilket jag nu strax skall för kammaren omnämna — blifvit af ledsamma angelägenheter förhindrad att för tillfället närvara i kammaren.

Vårt förslag går ut derpå, att dagaflöningen för »fanjunkare, styckjunkare, regementstrumslagare och regementstrumpetare samt förvaltare vid intendenturcorpsen» skulle höjas med 38 öre i stället för 50 öre, och likaså, beträffande nästa stycke i utskottets hemställan, att dagaflöningen åt »sergeanter, hautboister» etc. också skulle höjas med 38 öre, i stället för, såsom här föreslagits, 40 öre. För öfrigt är vårt förslag alldeles lika med utskottets.

Såsom den föregående ärade talaren omnämnde, voro inom utskottet, så vidt jag vet, alla ense derom, att det nuvarande aflönings sättet inom armén icke är tillfredsställande, utan att en ändring deri bör så fort som möjligt göras. Det var öfvertygelsen om det berättigade i en dylik uppfattning, som gjorde, att mom. b), som nu redan af kammaren antagits, enhälligt förordades af statsutskottet. Likaså voro, såsom också den föregående ärade talaren omnämnde, alla ense derom, att en förbättring i underbefälens aflöningsförhållanden är af behovet påkallad. Vi skilde oss deremot först så till vida, att några ansågo, att denna förbättring borde, om ock blott provisoriskt, inträda från och med år 1900, under det den föregående ärade talaren och hans medreservanter voro af den åsigt, att förbättringen icke borde ifrågakomma, förrän en reglering af löneförhållandena blifvit verkställd. Denna sistnämnda uppfattning förstår jag mycket väl. Men jag undrar, om man i detta särskilda fall kan hysa något tvifvel derom, att efter en sådan skrifvelse, som nu är föreslagen och af denna kammare antagen, ett förslag om den önskade löneregleringen skall från Kongl. Maj:t framkomma.

Den föregående talaren fäste uppmärksamheten derpå, att det kunde vara en möjlighet, att Första Kammaren skulle komma att afslå mom. b) af den nu föredragna punkten. Detta vill jag visserligen icke förneka, ehuru jag betviflar, att så skall komma att ske, enär, såvidt jag vet, ingen röst höjts inom statsutskottet mot denna skrifvelse. Men äfven om så skulle komma att inträffa, så blifva genom bifall till den nu föredragna punkten förhållandena ju endast provisoriskt ordnade; ty det är nu icke meningen annat, än att den ifrågasatta löneförbättringen skulle komma att uppföras på extra stat. Då så är, kommer frågan naturligtvis ganska snart till Riksdagens pröfning. Jag tror således icke, att man behöfver befara, att löneregleringen skall undanskjutas, om man nu antager ett förslag ungefär i den af utskottet förordade rigtning.

En betänklighet skulle man ju kunna hysa mot utskottets förslag och det vore den, att det på något sätt skulle inverka störande på en blifvande lönereglering. I detta hänseende har den föregående talaren och hans medreservanter påpekat ett förhållande, som jag anser vara af afsevärd beskaffenhet. Det heter uti första meningen i reservationen: »Hvad derefter beträffar Kongl. Maj:ts förevarande framställning i punkten 4 b), synes visserligen densamma utskottet synnerligen behjertansvärd, och utskottet vill ingalunda förneka det befogade uti att bättre aflöningsvilkor måtte beredas underbefålet med vederlikar, om än någon inskränkning må skäligen kunna göras i det nu framställda förslaget, enligt

*Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)*

Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)

hvilket vissa underofficerares dagaflöning med deri inbegripen portionsersättning skulle komma att öfverstiga officerares.» Det är denna anmärkning mot utskottets förslag, vid hvilken jag och mina medreservanter särskildt fäst oss och som vi velat söka undvika genom den ändring i utskottets förslag, som jag redan haft äran för kammaren omförmåla.

Det förhåller sig nemligen så, att fanjunkarne skulle enligt utskottets förslag erhålla en dagaflöning af 1 krona 50 öre. De hafva dessutom en fix portionsersättning af 62 öre, och de skulle således erhålla i dagtraktamente — om jag så får säga — tillhoppa 2 kronor 12 öre. Subalternofficerarne hafva endast 2 kronor i motsvarande ersättning om dagen, och det är därför tydligt, att det genom antagande af utskottets förslag skulle i fråga om dagtraktamentet uppstå ett missförhållande, hvilket väl omedelbart komme att leda dertill, att dagaflöningen äfven för subalternofficerarne skulle komma att höjas.

Jag vill för tillfället icke uttala mig om det berättigade eller oberättigade i en dylik förhöjning, men säkert är, att det icke kan vara lämpligt att på detta sätt på en bakväg införa densamma. Det är för att undvika detta som vi föreslagit, att aflöningen för fanjunkarne skulle höjas med endast 38 öre, hvarigenom de således skulle komma att erhålla 1 krona 38 öre i dagaflöning. Ligger man då dertill portionsersättningen af 62 öre, så kommer deras dagtraktamente att uppgå till 2 kronor, d. v. s. vi hafva då icke öfverskridit den häremot svarande aflöning, som nu utgår till subalternofficerare.

För att åstadkomma en liknande förhöjning för sergeanterna, hafva vi föreslagit uti andra stycket beloppet 38 öre i stället för 40 öre.

Vill man nu se till, hvilken verkan denna förändring skulle medföra, så finner man, att enligt utskottets förslag skulle för sergeanter, som hafva tjänstgöring hela året om, d. v. s. sådana vid garnisonerade armén och möjligen vid några andra truppförband, förhöjningen blifva 146 kronor om året. Enligt vårt förslag åter skulle denna förhöjning minskas med 7 kronor 30 öre och således uppgå till 138 kronor 70 öre, hvilket, såsom kammaren behagade finna, är en knappast afsevärd förändring. För sådana sergeanter åter — och det är det stora flertalet — hvilka hafva endast 90 dagars tjänstgöring om året, skulle enligt utskottets förslag höjningen uppgå till 36 kronor om året. Enligt vårt förslag skulle denna ökning minskas med 1 krona 80 öre, så att höjningen endast skulle blifva 34 kronor 20 öre.

Detta är, såsom kammaren behagade finna, en ännu mindre afsevärd förändring.

Större blir olikheten, då vi komma till fanjunkarne. Enligt utskottets förslag skulle för fanjunkare, som hafva tjänstgöring hela året om, ökningen uppgå till 182 kronor 50 öre; denna ökning skulle enligt vårt förslag minskas med 43 kronor 80 öre, så att den belöpte sig till 138 kronor 70 öre.

Deremot för sådana fanjunkare, hvilka endast hafva 90 dagars tjenstgöring, skulle förhöjningen enligt utskottets förslag blifva 45 kronor om året, men enligt vårt förslag 10 kronor 80 öre mindre eller 34 kronor 20 öre. I det hela skulle enligt vårt förslag på den summa, som omnämnes uti moment f) af denna punkt, göras en besparing af, om jag räknat rätt, cirka 18,000 kronor.

Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)

På dessa af mig nu anförda skäl anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, att uti det stycke, som handlar om fanjunkare, styckjunkare m. fl., siffran 50 utbytes mot 38 samt att i det stycke, som handlar om sergeanter, hantboister m. fl., siffran 40 likaledes utbytes mot siffran 38.

Med herr von Friesen förenade sig herrar *Bruzelius*, *Hedgren* och *Persson* i Tällberg.

Herr Crusebjörn: Herr grefve och talman, mina herrar! Den föreliggande frågan är af synnerligen beaktansvärd art, och det är därför en stor tillfredsställelse att finna, att utskottet i dess helhet så välvilligt mottagit det framlagda förslaget att höja underbefälens dagaflöning.

Den form, under hvilken denna förhöjning skulle ske, är utan tvifvel också den mest tilltalande, enär derigenom detta underbefäl skulle få en förhöjd aflöning i förhållande till den större eller mindre tjenstgöring, som detsamma är underkastadt under våra mötestider.

Emellertid finner man, att största delen af ledamöterna i statsutskottet från denna kammare icke vilja medgifva, att behofvet af en löneförbättring för närvarande tillgodoses, utan, ehuru de anse, att det är synnerligen viktigt, att detsamma sker, säga de sig vilja uppskjuta denna fråga på den grund, att en reglering af aflöningsformerna blifvit hos Kongl. Maj:t begärd.

För min del anser jag, att det vore synnerligen beklagansvärdt, om denna omständighet skulle leda derhän, att en lönetillökning för det lägre befälet i armén skulle ett eller ett par år få anstå, då det ju är så synnerligen behjertansvärdt, att dess intressen i detta afseende tillgodoses. Ty säkerligen är det icke möjligt för Kongl. Maj:t att bereda denna omreglering af aflöningsformerna på en så kort tid som till nästa riksdag. Detta finner jag ganska naturligt med det invecklade system, som för närvarande råder, och så stor enkelhet kan i detta afseende för närvarande icke ernås med den arméorganisation, som vi hafva med så många olika former och grunder för manskapets antagande och tjenstgöring. Aflöningsformerna måste under alla förhållanden ovilkorligen blifva mer eller mindre invecklade.

Emellertid tror jag i likhet med utskottet, att man kan nog vinna en viss reda och enkelhet i dessa saker, men beredningen tager otvifvelaktigt tid, så att för mig står det klart, att regeringen icke kan äfven med bästa vilja i världen hinna inkomma med förslag i detta ämne till nästa Riksdag, utan först till den påföljande. Härigenom skulle ett provisorium af två år inträda, under

Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)

hvilket en fråga, som Riksdagen erkänt såsom väl befogad, skulle få anstå.

Herr von Friesen och hans medreservanter hafva nu framlagt ett förslag, som synes mig i allo värdt att beakta och som enligt mitt förmenande undanrödjer de viktigaste invändningar, som af reservanterna gjorts mot ett antagande af Kongl. Maj:ts förslag, hvarigenom en del underofficerare skulle få högre dagaflöning än subalternofficerare. Särskildt ber jag att få påpeka, att den förhöjning, som af Kongl. Maj:t blifvit ifrågasatt för fanjunkarne, icke är för stor, utan att det vore önskvärdt, att fanjunkarne blefve i fråga om aflöning tillgodosedda på sätt, Kongl. Maj:t föreslagit. Men då det är af största vikt, att frågan icke helt och hållet undanskjutes, utan att underbefälet, och i all synnerhet korpraler och sergeanter, blir tillgodosedt under denna öfvergångstid, så vill jag icke motsätta mig herr von Friesens yrkande, ty framför allt är det nödvändigt, att något göres och att man icke begagnar detta skrifvelseförslag såsom skäl för ett obehörigt uppskof. Då nu frågan icke föreligger så, att den kan afgöras definitivt, utan endast provisoriskt, har jag, såsom sagdt, icke något att invända mot det af herr von Friesen framställda yrkande.

Herr *Svensson* i Karlskrona instämde häruti.

Herr Liljenroth: Herr grefve och talman, mina herrar! Vid behandling af det af Kongl. Maj:t väckta förslaget om förbättring af underofficerarnes löneförmåner har utskottet funnit framställningen synnerligen beaktansvärd, fullt befogad och af omständigheterna påkallad. Äfven reservanterna från denna kammare instämma, åtminstone delvis, häri, och jag skall för min del be att få vitsorda behovet, ja, nödvändigheten häraf, då jag varit i tillfälle att se, med hvilka svårigheter och umbäranden vårt underbefäl har att kämpa för att nödtorftligen försörja sig och sina familjer. Jag kan också vitsorda, att dessa svårigheter, särskildt hvad den garnisonerade arméns underbefäl beträffar, vuxit och växa med hvarje dag, dels till följd af de stegrade lefnadsomkostnaderna och dels till följd af omöjligheten för underbefälet att numera skaffa sig några biförtjenster. Underbefälets ekonomiska ställning har alltid varit svag, men det har förr i världen funnits möjlighet för dem att skaffa sig, låt vara mindre, biförtjenster genom gymnastik, massage, renskrifning och dylikt. Detta har nu alldeles upphört, ty tjensten fordrar nu underbefälets hela tid och arbetskraft. Underbefälets åligganden hafva nemligen i betydlig mån förökats dels genom utsträckning af de värnpligtiges öfning och dels genom de allt större och större anspråk, som man ställer på stammens utbildning.

Utskottet har nu visserligen beaktat detta behof, men icke velat gå med på Kongl. Maj:ts framställning, därför att arméns aflöning utgår under en sådan massa rubriker. Det är dock att märka, att dessa rubriker äro skapade af regering och Riksdag gemensamt. Statsutskottet vill emellertid, som sagdt, icke gå in på Kongl. Maj:ts framställning, utan har gått en annan väg, i det det

nemligen ökat dessa rubriker med ytterligare en och föreslagit, att man skulle bevilja den begärda förbättringen på extra stat.

Härmed skulle man ju kunna vara nöjd, om den af statsutskottet önskade förenklingen vore så lätt, som statsutskottet föreställer sig. Jag är deremot öfvertygad om, att det kommer att blifva ett mycket svårt och mycket tidsödande arbete att åstadkomma en dylik förenkling, och jag kan icke tro, att det skall kunna lyckas att redan till nästa riksdag blifva färdig med några mera genomgripande förändringar. Att sammanslå de olika rubriker, som ingå i arméns aflöning, går naturligtvis icke för sig, därför att dessa belopp utgå under helt olika förutsättningar. Den vanliga lönen utgår under alla förhållanden. Dagaflöningen utgår icke under långvarig sjukdom eller långvarig tjänstledighet. Dessa båda rubriker kunna således icke lämpligen sammanslås. Detta är icke heller möjligt i fråga om portionsersättningen, ty underbefälet eger rätt att utfå denna in natura, och under sådana förhållanden skulle förhållandena ytterligare inkränglas i stället för att förenklas, derest en sammanslagning skulle ega rum. Inqvarteringen utgår också under helt och hållet olika vilkor. Den utgår till och med med olika belopp på olika platser, med ett annat belopp i Stockholm än i t. ex. Göteborg eller Malmö. Att slå tillsammans den med andra titlar skulle således möta ganska stora svårigheter.

De tre reservanterna från denna kammare hafva velat bevilja ett något mindre belopp. Skälet dertill skulle vara, att, om det begärda beloppet för fanjunkare och med dem jemställda beviljades och man sedan lade tillsammans portionsersättningen och den sålunda förhöjda dagaflöningen, beloppet skulle blifva större än det, som tilldelas de yngre officerarne. Ja, det är sant, det uppstår här en skilnad på 12 öre. Men hvad gör det? Fanjunkarnes lön utgör 720 kronor och underlöjtnanternas 600 kronor, och ser man på fanjunkarnes löneförmåner i deras helhet, så öfverstiger den underlöjtnanternas, men detta synes mig långt ifrån vara något fel. Den ene är en ung man, nyss kommen ur skolan, om jag så får säga, och han har icke annat än i ytterst sällsynta undantagsfall hunnit bilda familj. Den andre deremot är en medelålders man, som redan tjänat i 15 å 20 års tid, och som i de flesta fall är familjeförsörjare. Underlöjtnanten har framtiden för sig; efter några få år flyttas han upp i en högre grad och får då löneförbättring, och han har äfven sedan att med tiden motse bättre vilkor. Fanjunkaren deremot har hunnit till den högsta point, han någonsin kan uppnå. Det är således alls ingen orimlighet i, att de högsta i underofficersgraden hafva litet högre aflöning än de lägsta i officersgraden, och jag föreställer mig, att liknande förhållanden förekomma litet hvarstades.

Hvad den der invecklade räkenskapsföringen, hvarom statsutskottet talar, beträffar, så tror jag, att det icke är så farligt dermed, ty fastän aflöningen utgår under många titlar, blir den hvarken större eller mindre för det, utan den blir nog densamma. Jag sitter sjelf i en regementsförvaltning, och det vore väl denna, som

*Ang. höjning af dagaflöning för underbefäl m. fl.*  
(Forts.)

Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)

tyngst skulle drabbas af dessa många titlar. Men jag har aldrig märkt, att den af utskottet anmärkta omständigheten medför några större svårigheter. Man kan visserligen få skrifva ut några flera qvittenslistor, än om sammanslagning skulle hafva egt rum, men det torde man godt hinna med, och jag tror icke, att häri ligger något farligt.

Nu hafva emellertid de af Andra Kammarens ledamöter i utskottet, som reserverat sig, yrkat rent afslag för att derigenom liksom pressa fram en förenkling i aflöningsväsendet. Ja, detta kan ju vara ett sätt, men jag tror icke, att det är det rigtiga sättet. Ty enligt detta förslag skulle dessa fattiga underofficerare få lida därför, att regering och Riksdag behagat dela upp arméns aflöning i en massa titlar, och det kan väl icke vara billigt eller rättvist.

Då emellertid statsutskottet tillstyrkt en förbättring af underofficerarnes löneförmåner, äfven om det skett på extra stat, och då jag antager, att, om Riksdagen nu beviljar detta belopp, den icke ett följande år skall taga det tillbaka, utan fortfarande bevilja denna förbättring, och då jag, såsom jag redan framhållit, är fullt öfvertygad om, att denna förbättring är behöflig, så skall jag kunna nöja mig med hvad utskottet föreslagit, ehuru jag anser Kongl. Maj:ts förslag både redigare och i andra afseenden bättre. Då emellertid detta sistnämnda förslag, åtminstone i denna kammare, tyckes hafva föga utsigt att vinna gehör, så skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pantzarhielm: Herr talman, mina herrar! Då Riksdagen redan bifallit mom. b) af den nu föredragna punkten, synes det mig icke vara skäl, att vi här i kammaren sysselsätta oss med, huru den utredning, som Riksdagen begärt af Kongl. Maj:t, kan komma att utfalla; det blir Kongl. Maj:ts ensak. Då emellertid det behjertansvärda i den löneförbättring, som blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, vunnit allmänt erkännande, och utskottet ju endast skiljer sig i formelt hänseende angående *sättet*, huru denna löneroglering skall genomföras, anser jag för min personliga del, och då jag icke har något att tillägga till hvad herr von Friesen och hans medreservanter framhållit, mig kunna instämma med dem i deras yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Bromée, Kardell* och *Hammarström*.

Herr Petersson i Boestad: Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan i denna punkt, ty jag tror, att det är rättvist och billigt, att underbefälet vid armén får denna föreslagna tillökning i sin dagaflöning, utan att man nu undanskjuter denna fråga.

Med herr Petersson förenade sig herr *Ernst Carlson*.

Herr Kihlberg: Herr talman, mina herrar! I likhet med den förste ärade talaren vill äfven jag betona, att inom utskottet icke förefunnits någon meningsskiljaktighet i det fallet, att icke en förhöjning af aflöningen åt ifrågavarande personer är behöflig, och om den saken behöfver man sålunda icke vidare tvista. Det är nu endast fråga om lämpligaste sättet att åstadkomma en sådan löneförbättring.

När nu inom utskottet skilda meningar rådt i fråga om, med hvilket belopp den ökade aflöningen skulle utgå, och äfven olika meningar synas finnas inom kamrarna, så har, såväl af detta skäl som äfven af det skäl, att man vid en blifvande reglering af härens aflöning må kunna taga under ompröfning, huruvida icke ett annat sätt att förbättra aflöningen för dessa underofficerare skulle kunna förefinnas än det af utskottet föreslagna att höja dagaflöningen, man ansett böra tagas under öfvervägande, genom hvilket beslut med detta moment skulle häst främjas ett skyndsamt ernående af dessa ändamål.

När nu inom utskottet enstämmigt uttalats önskan att få en reglering af aflöningsförhållandena för armén, så att lönestaterna blifva uppsatta på ett enklare, redigare och tydligare sätt än nu, så har det synt mig och mina medreservanter, som om frågan skulle komma på en mycket redigare fot, om man icke inlåter sig på att uttala några önskningsningar i den rigtning, som statsutskottet angifvit, då dessa möjligen kunna ställa sig hindrande i vägen för en blifvande utredning, utan att man nu i år bör afslå de gjorda framställningarna, för att man må ega största möjliga utsigt att från Kongl. Maj:t få den önskade omregleringen af härens aflöningsstat. Att det är behöfligt, att ett sådant beslut fattas, om vi önska att snart få fram denna allmänt önskade rättelse af de ifrågavarande aflöningsförhållandena, synes också framgå af de yttranden, som följts af en ärad ledamot på göteborgsbänken. Det synes af detta yttrande framgå, att det från militärt håll ingalunda allmänt erkännes behovet och nödvändigheten af en sådan reglering, men från andra håll är detta behof så mycket mera beaktadt. Och att det, såsom det nu är ordnad, är ganska svårt att af räkenskaperna taga reda på alla de inkomster, som en militär har, det torde man t. ex. vid statsrevisionerna ganska lätt få lära sig. Ty skall man taga reda på, hvad en militär har i årsinkomst under alla de former, hvarunder denna utgår, så blir det en ganska svår uppgift. I statsutskottets betänkande äro icke mindre än 15 olika löneformer anförda, och man kan lätt tänka sig, hvilket trassel denna mångfald måste medföra och huru svår öfversigten måste vara öfver ett sådant aflöningsssystem.

Jag tror, att frågans lösning i den rigtning, utskottet anvisat, är så önskvärd, att kammaren verkligen bör använda det medel, som den har i sin hand att införa en reglering, och jag tror, att man lättast får fram denna sak, om man afslår den kongl. propositionen i år. Man har ju då förhoppning att till nästa år få fram ett förslag. Ett års uppskof med lösningen af denna fråga kan ju visserligen anses ledsamt, men då dessa underofficerare så länge

*Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)*

Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl.  
m. fl.  
(Forts.)

hafva fått slitas med dessa små inkomster, så synes det mig, i synnerhet som så starka skäl tala för ett uppskof, som om från den synpunkt, jag representerar, det vore klokast af kammaren att bifalla den reservation, som afgifvits af nio af utskottsledamöterna från denna kammare med herr Pehr Pehrson i spetsen.

Jag yrkar därför bifall till denna reservation.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Elgered och *Göransson* i Åsen.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af en ärad talare på göteborgsbänken.

Han uppställde den satsen, att det icke är någon oegentlighet, om den högsta underofficersgraden är något bättre aflönad än den lägsta officersgraden, och han ville göra detta påstående till en invändning mot det af mig och ett par andra reservanter förordade förslaget. Emellertid är förhållandet det, att jag helt och hållet skrifver under hans påstående. Men jag anser detta icke utgöra något bevis mot det af mig framställda förslaget. Ty här är icke fråga om aflöningen i allmänhet, utan här är fråga om *dagaflöningen* och hvad deremot svarar, och dagaflöningens ändamål är ju att utgöra en ersättning för de genom inkallandet till tjänstgöring föranledda, särskilda kostnaderna. Om man än för något ögonblick skulle hysa den uppfattningen, att äfven en sådan ersättning borde vara högre till underofficerare än till vissa officerare, så är det dock min öfvertygelse, att en sådan uppfattning icke kommer att kunna i längden upprätthållas.

I detta yttrande instämde herr *Wavrinsky*.

Herr Bergendahl: Jag kan icke dela den uppfattning, som herr Kihlberg nyss uttalade, nemligen att man borde afvakta resultatet af den utaf utskottet föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t, innan man gåfve sig in på denna löneregreringsfråga. I likhet med samma ärade talare hyser jag den mening, som är uttalad i den af honom jemte andra afgifna reservationen, angående »det befogade uti, att bättre aflöningsvillkor måtte beredas underbefålet med vederlikar». Då nu denna fråga är så behjertansvärd, tillåter jag mig hemställa, om det kan vara skäl att uppskjuta sitt bifall, tilldessa Kongl. Maj:ts förslag rörande förenkling i härens aflönings-system kommer att här föreligga. Ty den af reservanterna omnämnda skrifvelsen rörande detta ämne är af utskottet enhälligt tillstyrkt; och man har således icke rätt att antaga, att densamma icke skall medföra det åsyftade resultatet.

Hvad angår de betänkligheter, som af reservanterna hysas rörande förhållandet mellan den dagaflöning, som, derest detta förslag går igenom, skall tillkomma fanjunkare. styckjunkare m. fl., och den dagaflöning, som åtnjutes af officerare, har af den ärade representanten på göteborgsbänken redan framhållits, att man i detta fall icke har anledning till några farhågor. Om jag jemför

Ang. höjning  
af dugaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)

underbefålet med befålet på kompanierna, så kommer fanjunkaren, som har den högsta graden bland underofficerarne, att motsvara kompanichefen, som är den främste bland kompaniofficerarne. Kompanichefen åtnjuter en dagaflöning af tre kronor, under det att fanjunkaren, derest utskottets förslag bifalles, skulle ega rätt att uppbära två kronor 12 öre för dag.

Härtill kommer, såsom nyss framhållits, att subalternofficerarne — löjtnanter och underlöjtnanter — hafva framtiden för sig, hvilket deremot icke är förhållandet med fanjunkare, styckjunkare och deras vederlikar. Dessa hafva redan nått höjdpunkten i befordringsväg.

Jag skulle därför icke hafva det ringaste emot att gifva min röst för det föreliggande, af utskottet tillstyrkta förslaget, men då jag önskar, att frågan nu måtte blifva afgjord, förenar jag mig med herr von Friesen i det yrkande, som af honom blifvit under diskussionen framställt.

Herr Bergmark: Jag beklagar, att jag icke kan biträda den reservation, som afgifvits af ett flertal utskottsledamöter från denna kammare. Men med den temligen grundliga kännedom, jag eger om de plågsamma missförhållanden, som kommit till världen i följd af det nu förefintliga aflönings sättet, måste jag skilja mig från deras mening.

Då jag säger *plågsamma missförhållanden*, skall jag be att få tydliggöra hvad jag dermed menar. Jag ber därför herrarne följa en rekryt, från det han kommer in vid regementet, under det han der passerar sina första år. Han kommer in vid regementet med tanke på att såsom soldat tjena sitt lefvebröd. Han gör sitt första möte såsom rekryt och gör der sitt bästa. Han gör sitt andra möte såsom rekryt; han gör fortfarande sitt bästa och blir derefter approberad såsom soldat. Emellertid har han en del kamrater, hvilka gifvetvis besitta olika grader af kapacitet och skicklighet. Snart fäster sig befålet vid, om jag så får säga, den bättre delen af de unga soldaterna. När rekrytmötet är slut, återgå de, som tillhöra den sämre delen, till sina rotar och få der tillbringa sin tid, såsom de tänkt sig. De tjenstgöra tjugu dagar af året såsom soldater och lefva för öfrigt på soldattorpen. Den bättre delen åter användes i annan tjenstgöring, än de tänkt sig. Följande år kommenderas de till förberedande korporalskola, hvilket alldeles strider mot deras eget intresse, deras egen fördel. De hafva mångdubbelt större tjenstgöring än eljest och åtnjuta för denna icke någon extra aflöning. Deras intresse är därför att icke göra sig bemärkta såsom dugliga, utan att blifva ansedda för att vara mindre begåfvade. Ty de veta, att om de göra sig kända såsom kunniga och dugliga, hafva de nästa år att vänta en kommendering till korporalskolan. Äro de dugliga, hafva de att år för år vänta en tjenstgöring, vida större än soldaternas, och hvilken icke är förenad med motsvarande aflöning. Följaktligen är från första början detta aflönings sätt en black om foten på den bättre delen af soldaterna. Egennyttan bjuder dem att uppträda sämre, än de äro. Detta är

Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)

ett faktum, hvilket är väl bekant för alla de militärer, som ha haft med denna sak att göra. Att det lyckats så väl, som verkligen varit fallet, att, i trots af detta aflöningsätt, föra fram det utmärkta underbefäl, som vi ega, att det lyckats utbilda detsamma till en stam af hedersmän, beror uteslutande på den goda anda, som befälet förmått ingjuta, då det vädjat till hederskänslan. Men att draga vexlar på denna hederskänsla är gifvetvis från samhälllets sida orimligt.

Sedan emellertid dessa korporaler blifvit utbildade, komma de nästa år ut som instruktörer. De göra då sitt bästa, i allmänhet med mycken framgång. Men då det är fråga om att aflöna instruktörerna och deras elever, så få eleverna femtio öre om dagen och instruktörerna tio öre om dagen. För en tid af nittio dagar får sålunda eleven fyrtiofem kronor och instruktören nio kronor. Ännu aldrig har någon af dessa instruktörer mottagit sin aflöning, utan att hans ansigte burit spår deraf, att han varit sårad af att erhålla denna aflöning, som i jernförelse med elevernas måste visa sig ännu mera underhaltig; ännu aldrig har en kapten utbetalat denna aflöning och samtidigt kunnat se karlen i ansigtet. Sådant är förhållandet; det känna vi alla, som haft med denna sak att göra. Vi veta, att det är plågsamt och orimligt.

Jag ansluter mig därför till utskottets förslag, men med den af herr von Friesen föreslagna förändring.

Herr Hjelmérus: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag måste för min del inlägga en gensaga mot det slut, hvartill Andra Kammarens reservanter kommit. Jag kan nemligen icke finna annat, än att frågan om förhöjningen i aflöning är *en* sak, frågan om förenkling i arméns aflöningsväsen *en annan*. Dessa båda frågor kunna ovilkorligen lösas och bära lösas hvar för sig. En förenkling kan visserligen synas behöflig och kan nog verkställas framdeles, men nödvändig måtte väl denna förenkling icke vara. Jag har sjelf under mina ungdomsår genomtjenat de grader, som här äro i fråga; jag har uppburit lön såsom volontär, sergeant och fanjunkare. Jag känner dessa lönetitlar i detalj, och jag har aldrig funnit dem invecklade. Det är ofantligt lätt att räkna ut, hvad som belöper sig på hvar och en. Det kan icke vara skäl att uppskjuta en nödvändig löneförhöjning blott och bart för att vinna en viss förenkling, som i alla fall kan vara af ganska tvifvelaktigt värde. Huruvida en sak är enkel eller invecklad, beror ju i de flesta fall derpå, huruvida den person, som skall sätta sig in i saken, har lätt eller svårt att genomskåda densamma. Jag har för min del den aldeles bestämda uppfattningen, att den ifrågasatta utredningen väl kan skjutas å sido, men att det är en uppenbar orättfärdighet att låta dessa lägre grader inom armén vänta på en väl behöflig förhöjning i deras aflöning.

I fråga om hvad herr von Friesen yttrat derom, att det skulle vara olämpligt att gifva fanjunkarne högre dagaflöning än underlöjtnanterna, så kan detta visserligen vid ett ytligt betraktande synas hafva skäl för sig. Underofficerarne bära naturligtvis i regel

nöja sig med och hållas vid lägre aföningsförmåner, än som tillkomma officerare. Jag anser dock, att Kongl. Maj:ts och utskottets förslag i denna del är ganska väl och rättvist funnet. Det är väl ändå, såsom också anförts från göteborgsbänken, en sak, som icke får förbises, att underlöjtnanterna äro personer, som hafva framtiden för sig och som ganska kort tid qvarstå i sin grad, under det att fanjunkarne först efter många års arbete kommit till sin ställning, hvilken de regulariter endast en jemförelsevis kort tid få bebålla. Jag har den föreställningen, att just den proportion, till hvilken utskottets förslag leder, är den mest rättvisa. Jag skall för den skull, herr grefve och talman, hemställa om bifall till utskottets förslag.

*Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)*

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr statsrådet friherre Rappe: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag har begärt ordet för att förorda utskottets förslag. Jag tror icke, att det slut, till hvilket största antalet reservanter kommit — nemligen de, som skriftligen afgifvit sin reservation — är riktig. Det ser ut, som om man från reservanternas sida skulle anse det i någon mån behöfligt att utöfva ett visst tryck på Kongl. Maj:t, för att den framställning om enklare aföningsväsen, som skrifvelseförslaget innehåller, skulle vinna gehör. Jag försäkrar eder, mina herrar, det behöfves alldeles icke. Den frågan har, långt innan man inom utskottet kom att tänka på densamma, varit dryftad inom landtförsvarsdepartementet. Det finnes många andra skäl, som tala för nödvändigheten att snart komma med en framställning i denna riktning. Jag vill endast antydningvis påminna om den stora skilnad i aföningsförmåner för den indelta och den värfvade armén, som förekommer i fråga om ersättning för inquartering och servis. För närvarande skola officerare af den indelta armén under vapenöfnings tiden af egna medel skaffa sig logis och servis — och samma tunga drabbar i hufvudsak äfven underofficerarne — hvilket deremot inom den värfvade armén icke är fallet. Detta är icke rättvist och har heller icke sin motsvarighet inom någon annan armé. Hos oss är det en qvariefva sedan gamla tider. Jag nämner detta för att visa, att ett förslag till ny organisation af löneförhållandena för visso är att förvänta. Men den misstager sig, som tror, att detta är en lätt sak, äfven om man med den bästa möjliga goda vilja går till verket.

Just det förhållandet, att vår armé består af både värfvadt och indelt manskap med så väsentligen olika tjenstgöringsskyldighet, gör, att det är förenadt med stora svårigheter att komma till aföningsformer, hvilka verkligen bilda ett system på samma gång som de motsvara det arbete, som göres af det ena eller andra slaget af trupper och befäl. Under sådana förhållanden, och då tillika, så snart det rör penningar, det fordras stor varsamhet för öfvergången från det nuvarande systemet till ett blifvande, kan det arbetet för visso taga längre tid, än att man skulle kunna hinna med att i detta afseende komma fram med ett förslag till nästa Riksdag. God vilja skall emellertid icke saknas. Men om

Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)

så är förhållandet, är det väl bra hårdt — såsom många talare här framhållit — att det stackars underbefålet skall få sitta emellan, därför att man icke redan nu kunnat ordna dessa förhållanden på det sätt, som af Riksdagen uttalats såsom önskvärdt.

Med afseende på de belopp, som sålunda borde tilldelas underofficerare och manskap under tiden, är det klart, att jag för min del skulle anse önskvärdast, att den förhöjning i aflöningen, som af Kongl. Maj:t blifvit ifrågasatt, måtte vinna Riksdagens bifall. Jag kan icke heller i den der anomalien, som man talat om, att underofficerare i högsta graden skulle få mer än vissa officerare, finna ett talande skäl för att frångå Kongl. Maj:ts förslag. Jag tror icke, att man kan ställa upp lönerna i framtiden så, att man alldeles kan taga bort portionsersättningen för underbefålet, emedan, så snart det gäller fältförhållanden, möjligheten att få portionsersättning ju alltid måste kvarstå. Ty tro icke herrarne, att, om det belopp fastslås, som nu är ifrågasatt af några reservanter, följden skall blifva den, att sedan, när man skall tänka på arméns mobilisering, aflöningen kommer att ställa sig så, att man förutom denna dagaflöning kommer att lägga till portionsersättning, och att detta skall falla sig naturligt? Från arméns synpunkt sedt, vill jag icke säga, att jag deri ser så stor olägenhet. Men för herrarne, som hafva hand om pungen, vill jag fästa uppmärksamheten på detta förhållande, emedan det leder till något, som är dyrare. Då nu Kongl. Maj:t har för sitt förslag framlagt så giltiga skäl, torde det väl därför vara bäst, om kammaren ville bifalla utskottets hemställan.

Herr Odenocrants: Det torde numera allmänt erkännas, att underbefålet utgör en af de viktigaste delarne af den nutida arméorganisationen. Vill man således, att armén verkligen skall fylla de berättigade kraf, som landet kan ställa på sitt försvarsväsende, är det också nödvändigt, att just underofficerscorpsen rekryteras med verkligt dugande män, och att dessa sedan sättas i tillfälle att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sin tjänst. Men därför synes det mig vara landets intresse och landets pligt, att denna corps också aflönas så, att den kan existera utan att utsättas för de vådor, som följa af en ekonomiskt undergräfd ställning. Jag tror, att erfarenheten hos oss och äfven i främmande arméer kan ådagalägga, att de upppoffringar, man gör för att hålla underofficerscorpsen uppe, icke äro förlösade, utan egnade att förekomma faror, som, om de ej afvändas, skulle kunna medföra vida större kostnader. Jag ser sålunda denna fråga först och främst ur landets och arméns synpunkt och har dervid kommit till den uppfattningen, att jag vill ansluta mig till utskottets förslag. Dertill kommer ju också, att Riksdagen vid föregående tillfällen uttalat sig i samma riktning och att statsutskottets samtliga ledamöter och således äfven ledamöterna från denna kammare i år varmt uttalat sig för detta underbefålets löneförbättring. Herr grefve och talman, jag ber alltså att, i anslutning just till de skäl, som i motiveringen anförts af

reservanterna från Andra Kammaren, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Odencrants förenade sig herrar *Mallmin, Boëthius, Rydberg, Apelstam, K. G. Karlsson* i Göteborg, *Carlsson* i Hede, *Zakrisson, Hazén, Björck, Nyström, Petri* och *Persson* i Arboga.

*Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)*

Härefter yttrade:

Herr Pehrson i Törneryd: Herrarne torde hafva observerat, att reservanterna icke på något sätt velat förneka behöfligheten af den förbättring i aflöningsförhållandena för underofficerscorpsen, som Kongl. Maj:t föreslagit. Men reservanterna hafva förutsatt, att det kunde vara behöfligt att äfven göra förenklingar i dessa aflöningsförhållanden, och hafva försökt framhålla detta med klara och tydliga skäl, så vidt jag kan förstå.

En talare på göteborgsbänken sade för en stund sedan, att en aflöning ej blefve större eller mindre af den anledning, att den utgäinge under flera titlar. Ja, men det är i alla fall en stor skillnad, då det gäller att hålla reda på alla dessa aflöningsätt, särskildt med afseende på räkenskapsföringen och revisionsarbetet, då dessa aflöningar utgå under så många titlar, som här är förhållandet. Att få en förenkling i detta är ett stort önskemål, som jag tror är fullkomligt väl motiveradt.

Herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet yttrade nyss bland annat, att han tyckte, att det såg ut, som om några -- och dermed syftade han naturligtvis i första rummet på reservanterna -- skulle förmena, att ett tryck behöfde utöfvas på Kongl. Maj:t för att få fram ett förslag, som afsåge en sådan förenkling. Nej, detta hafva icke reservanterna förnämligast afsett. Men jag tror icke, att de saknat alla skäl för att hysa den meningen, att man genom ett afslag nu så mycket fortare skulle kunna vänta sig ett nytt förslag, gående i den önskade riktningen.

Då herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet ju sjelf erkänt, att dessa många aflöningsmetoder äro olämpliga, hade man kunnat vänta, att herr statsrådet redan vid förslaget i ar skulle hafva fogat en bestämmelse, hvarigenom en förenkling i aflöningsystemet samtidigt infördes. Nu ser man emellertid, att det är meningen att bibehålla alla dessa aflöningsstitlar; ja, hvad värre är, man skulle, såsom herr statsrådet erinrade om, kunna befara att genom antagandet af herr von Friesens förslag -- i hvilket så många af kammarens ledamöter instämt -- vid härens mobilisering få ännu en aflöningsstitel till.

Jag hemställer därför, om det icke kan finnas skäl för reservanternas förslag, och ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

Herr Andersson i Malmö: Rättvisan och billigheten af en förbättring i underbefällets aflöning har icke någon vare sig i utskottet eller här i kammaren bestridt, icke ens de 9 reservanterna. Det vigtigaste och, jag vågar säga, det enda skäl, som dessa 9 re-

*Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)*

servanter haft för att yrka afslag på Kongl. Maj:ts framställning, har varit, att man genom ett bifall till densamma skulle fördröja en önskad förenkling i underbefälens löneförhållanden. Det skälet har jag svårt att fatta. Ty då man, såsom nu är föreslaget, ställer löneförbättringen på extra stat, ligger det ju sålunda i Riksdagens hand att borttaga densamma, för den händelse Kongl. Maj:t skulle dröja allt för länge med att inkomma till Riksdagen med förslag om en förenkling af löneförhållandena. Är det därför så, att man verkligen vill en löneförbättring, då har ett sådant skäl icke någon betydelse.

Då jag nu kommer att rösta för en förbättring af löneförhållandena, är jag tveksam, huru jag skall ställa mig, antingen jag skall gå med på herr von Friesens förslag eller rösta för utskottets hemställan. I principiellt afseende kunde det ju vara rättast att rösta för herr von Friesens förslag, emedan jag finner det oegentligt att betala en högre dagaflöning åt en person, som står i en lägre befälsgrad, än åt en, som står i en högre. Men då jag föreställer mig, att Första Kammaren tagit utskottets förslag oförändradt, anser jag för min del det vara enklast att äfven i denna kammare taga utskottets förslag, och jag skall därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande moment.

Herr Waldenström: Herr Kihlberg sade, att ett års uppskof med denna sak väl icke måtte vara något egentligt att tala om. Jag minnes icke rätt, huru hans ord föllo, men det var något i den vägen. Ja, från statsverkets synpunkt är det ingenting att tala om. Ty att döma af herr von Friesens uppgift skulle det, om hans förslag bifölles, belöpa sig till 18,000 kronors minskad utgift. Det är nu från statsverkets synpunkt ingenting att tala om. Men deremot från dessa svagt aflönade underofficerares synpunkt torde det icke vara så alldeles obetydligt. Man får sätta sig in i deras förhållanden, som kämpa och under åratals kämpat med stora ekonomiska svårigheter. För dem är en ökning af 30, 40, 50 eller 100 kronor icke någon obetydlighet. Det är någonting för dem att tala om, någonting för dem att glädjas öfver. För min egen del skulle jag kunna vara nöjd, om herr von Friesens och hans medreservanters förslag antages, men om det kommer till omröstning, skall jag rösta för utskottets hemställan i denna punkt.

Herr von Friesen: Jag skall endast be att få säga några få ord, emedan jag synes hafva blifvit missförstådd af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet och äfven utaf en annan talare.

Jag har icke ifrågasatt, att dagaflöningen och portionsersättningen skulle sammanslås under en titel. Jag har endast yrkat — jag tror icke, att herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet då var närvarande — att i första stycket af utskottets förslag siffran 50 skulle utbytas emot 38 och i andra stycket siffran 40 emot 38. Det är således endast i fråga om siffrorna, som mitt förslag skiljer sig ifrån utskottets.

Jag synes vidare hafva blifvit missförstådd i ett annat hänseende. Då jag talade om de 18,000 kronorna, påstod jag icke, att enligt mitt förslag kostnaden skulle uppgå till 18,000 kronor, utan jag påstod, att genom mitt förslag en *besparing* gent emot utskottets förslag af 18,000 kronor skulle göras. Huru mycket kostnaden för den af utskottet föreslagna löneförbättringen skulle uppgå till, det kan man ju se här i betänkandet; den skulle gå till 297,000 kronor. Men *om* jag räknat rätt — hvilket *om* jag ber att få särskildt stryka under, då det ej är så lätt att räkna i dessa krångliga stater — *om* jag räknat rätt, säger jag, skulle kostnaden, för den händelse mitt förslag ginge igenom, blifva 279,000 kronor.

*Ang. höjning af dagaflöning för underbefäl m. fl.*  
(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Då jag tillhör reservanterna, ber jag att få yttra några ord i föreliggande fråga.

Jag vill till en början instämma med herr Kihlberg deri, att den af reservanterna antydda och önskade förenklingen i arméns aflönings sätt utgör största orsaken, hvarför de hafva reserverat sig och yrkat afslag å den föredragna punkten.

Nu har här framdragits och erkänts, att dagaflöningen för underbefäl och korporaler vore nästan låg och att behof förefunnes att få detta förhållande afhjelpat, men att behofvet icke kunde vara så trängande, utan att åtminstone kunde afvakta den antydda förenklingsreformen, innan man företog denna förbättring af lönen.

Deremot har den ärade talaren på skaraborgsbanken anført, att det är ett bedröfligt förhållande, som eger rum, då man till beväringen utdelar en dagaflöning af 50 öre och till korporaler och vice korporaler en lägre dagaflöning än till beväringen. Jag är icke militär och vågar därför ej motsäga den ärade talaren. Men i *ett* fall vill jag antyda min afvikande mening. Om jag ej minner mig, lemnar kompanibefälet icke hela dagaflöningen till beväringen. Det är endast 20 öre deraf, som lemnas beväringen hand i hand, och de återstående 30 örena erhåller beväringssmannen på sin sparbanksbok af områdesbefälhafvaren. Han får ju i alla fall 50 öre, det är sant, men hela aflöningen erhålles icke från kompanibefälet.

Om för öfrigt korporaler och vice korporaler skulle känna sig förnärmade deraf, att de erhålla så låg aflöning i jemförelse med beväringen, så får man icke glömma alla andra aflöningsförmåner, som de åtnjuta. Kongl. Maj:t har i sin proposition till Riksdagen meddelat siffrorna för korporalernas och vice korporalernas hela aflöning. Det är väl icke så små belopp, att man kan säga, att männen i fråga sitta på svältkur. Ser man efter, så finner man, att deras årliga tjänstgöringstid utgör 3 månader, d. v. s. 90 dagar, eller lika mycket som den tjänstgöring beväringen skulle få. För detta uppbara korporalerna sammanlagdt 367 kronor och vice korporalerna 293 kronor pr år, hvilket i förra fallet gör 4 kronor och 0,8 öre pr dag och i senare fallet något mer än 3 kronor och 2 öre pr dag. Man måste väl räkna med *alla* inkomster, som ifrågasvarande tjänstemän hafva, och icke endast hålla sig till dagaflöningen. Eljest resonerar man icke rätt. Tänk, om våra lärare vid

*Ang. höjning  
af dagaflö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)*

elementarläroverken och tjänstemän i verken, hvilkas aflöning utgår endast i form af årslön och icke i form af dagaflöning, skulle resonera på samma sätt och sätta sig och räkna ut, hur mycket de ha i dagflöning i jmförelse med t. ex. en arbetare, som får sin aflöning endast i form af dagaflöning! Då skulle en lektor eller annan lärare kunna tänka som så: »Det är ju alldeles förskräckligt, att en person, som icke alls har den bildning som jag, får så och så stor lön, när han slutat sitt arbete för dagen, under det att jag icke får någonting.» Så orätt kan man ej resonera, utan man får tänka på allt, man erhåller för sin tjänstgöring.

Nu framhålles, huru illa det skulle gå med armén, om ej den nu begärda löneförhöjningen beviljades, men jag tror, att, äfven om det dröjer ett år till, innan denna går igenom, armén i alla fall skall reda sig. Om man ser efter, skall man knappast kunna finna någon enda vakant fanjunkare-, sergeants-, korporals- eller vice korporalsbefattning, men går man längre ned, till nummerna vid våra värfvade regementen och trängbataljonerna, finner man, att antalet vakanser uppgår till 30 à 40 procent af hela numerären. Tro då herrarne, att den nu ifrågasatta lönetillökningen skulle afhjelpa detta missförhållande? Vårt lands försvar hänger ju i första hand derpå, att de nummer, som skola finnas, äro till i verkligheten och ej blott på papperet, och jag för min del tror ej, att vi med afseende å detta försvar riskera så särdeles mycket, om vi nu bifalla det förslag, som reservanterna framlagt och hvilket ju afser en eftersträfvansvärd förenkling i aflöningsväsendet, och ej heller tror jag, att vårt underbefäl, korporaler och vice korporaler, derigenom skulle känna sig så ofantligt missnöjda.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid detta moment.

Herr Nordström i Höglunda: Det var med stor tillfredsställelse, som jag, när jag tog del af den kongl. statsverkspropositionen, fann det förslag angående förbättrad dagaflöning till vårt underbefäl, som nu föreligger till behandling, men deremot kände jag mig synnerligen ledsamt stämd, när jag läste reservanternas framställning. Dessa hafva sjelfva erkänt, att frågan är mycket behjertansvärd och ömmande, men de tyckas ändock icke sjelfva vara mycket ömsinnade, ty de skäl, som af dem framhållits, måste förefalla fjäderlätta, då man hör herr statsådet och chefen för landt-försvarsdepartementet här lofva, att vi hafva att vänta en utredning rörande förenkling af aflöningen.

Hvad min kamrats argument beträffande korporalernas aflöning vidkommer, så vill jag anmärka, att det ej är riktigt just. Ty han talar om hvad hela gemenskapen har, såväl gemene som korporaler, men det är en väsentlig skillnad mellan den saken och det, som nu är fråga om, nemligen hvad korporalerna och deras vederlikar hafva. Korporalernas och vice korporalernas aflöning för det ökade besvär, som de fått, utgör för närvarande 120 kronor för de förre och 60 kronor för de senare.

När vi af våra enskilda arbetare, hvilka de vara månde, begära ett ökadt arbete, är det vanligt, att vi också få betala en mot-

svarande förhöjning i aflöningen. Men så är icke här förhållandet, ty i och med 1892 års härordningsorganisation finge dessa korporaler en i alla händelser fördubblad och understundom tredubblad tjänstgöring utan ett öres tillökning i inkomsterna. Hvad de sedan hafva såsom soldater, det hör icke hit, utan det är endast att blanda bort korten, om man ordar om det. Alldeles visst och säkert är, att det sker en skriande orättvisa mot dessa korporaler. Detta har också visat sig i praktiken, ty ifrån att korporalsbefattningarna varit eftersträfvade af gemenskapen, gör denna sig nu understundom skyldig till subordinationsbrott endast för att komma ifrån korporalskolorna och befordran till korporalsbefattning. Det hände till och med 1894 på Axvall, att en rekryt, som genomgått sin rekrytskola och blef beordrad att inträda i korporalsklassen, i förtrifflan häröfver gick och dränkte sig. Jag hemställer till de ärade reservanterna, om de med sådana fakta för ögonen kunna säga, att de hafva befogenhet för sitt förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr *Grundell* förklarade sig instämma med herr Nordström.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan; 2:o på bifall till utskottets hemställan med den af herr von Friesen under öfverläggningen deri föreslagna ändring; samt 3:o på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Pehrson i Törneryd m. fl. i afseende å ifrågavarande moment afgifna reservation. Herr talmannen ansåg den under 2:o) omförmälda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, upptog herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen å nyo de två öfriga yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till utskottets hemställan i oförändradt skick, nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående mom. c i fjerde punkten af statsutskottets förevarande utlåtande n:o 5 antager yrkandet om bifall till utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr P. Pehrson m. fl. i fråga om detta moment afgifna reservation.

Ang. höjning  
af dagstlö-  
ning för  
underbefäl  
m. fl.  
(Forts.)

Den votering, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 139 ja mot 72 nej; hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt under mom. c i fjerde punkten af förevarande utlåtande n:o 5 med deri af herr von Friesen under öfverläggningen föreslagen ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan oförändrad.

I hufvudvoteringen afgåfvos 106 ja-röster mot 103 nej-röster; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan med den af herr von Friesen deri föreslagna ändring.

*Mom. d och e.*

Biföllos.

Vid föredragning derefter af *mom. f* lemnades ordet till herr von Friesen, hvilken yttrade:

Herr talman! På grund af det beslut, som kammaren nyss fattat under mom. c, borde här en ändring af siffran 297,000 kr. göras. Som jag redan nämnt, har jag beräknat den minskning, som skulle ske i denna siffra, till omkring 18,000 kr. Emellertid vill jag ej begära, att kammaren nu, endast efter en enskild ledamots beräkning, skall fastslå denna siffra, utan hemställer därför, herr talman, om återremiss af mom. f.

Vidare yttrades ej. Med bifall till det af herr von Friesen sålunda framställda förslag, beslöt kammaren att återförvisa detta moment till utskottet.

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*

I enlighet med den af kammaren godkända ordningen för föredragning af ifrågavarande utlåtande, företogs härefter till behandling *punkten 1.*

I propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under fjerde hufvudtiteln uti punkten 1 föreslagit Riksdagen att, under förutsättning af bifall till hvad under samma hufvudtitel uti punkterna 3, 4 b och c, 5, 6, 7 och 8 föresloges, *dels*, med godkännande af de i statsrådsprotokollet öfver landförsvarsärenden den 13 januari innevarande år angifna grunder för förändrad organisation af arméns centrala styrelse samt de

för artilleristyrelsen, fortifikationsstyrelsen, intendenturstyrelsen och arméns sjukvårdsstyrelse upprättade, vid statsrådsprotokollet fogade nya stater, äfvensom de för åtnjutande af de i dessa stater upptagna aflöningsförmåner i statsrådsprotokollet angifna vilkor, i riksstaten för år 1900 å fjerde hufvudtiteln uppföra följande nya anslag till nedannämnda belopp, nemligen:

till artilleristyrelsen .....	kronor	20,300: —
» fortifikationsstyrelsen .....	»	16,800: —
» intendenturstyrelsen .....	»	94,000: —
» arméns sjukvårdsstyrelse .....	»	17,798: —

*dels ock*, vid bifall härtill, ur riksstaten för samma år utesluta anslaget till arméförvaltningen, kronor 147,265.

Uti en inom Andra Kammaren af herr *A. Hedin* väckt motion, n:o 128, hade emellertid yrkats, *dels* att Riksdagen ville afslå punkten 1 i Kongl. Maj:ts proposition om anslagen under fjerde hufvudtiteln, *och dels* att i sammanhang dermed Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige, och särskildt målsmän för så väl den juridiska och kamerala fackkunskapen som en redan vunnen erfarenhet i arméns förvaltningsväsende, låta utreda frågan om arméförvaltningens ombildning efter väsentligen de grunder, som vunnit godkännande af 1862—1863 års Riksdag och som ytterligare motiverats i generalkrigskommissarien *A. Sjöbergs* särskilda mening till arméförvaltningens protokoll för den 27 september 1897, samt att Kongl. Maj:t derpå ville för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

På anförda skäl hemstälde nu utskottet: a) att Riksdagen må, under förutsättning af bifall till hvad utskottet uti punkterna 3:o, 4:o d), 5:o, 6:o, 7:o och 8:o föreslår,

*dels*, med godkännande af de i statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 13 januari innevarande år angifna grunder för förändrad organisation af arméns centrala styrelse samt de för artilleristyrelsen, fortifikationsstyrelsen, intendenturstyrelsen och arméns sjukvårdsstyrelse upprättade, vid detta utlåtande fogade stater (Bil. 1—4), äfvensom de för åtnjutande af de i dessa stater upptagna aflöningsförmåner uti ofvanberörda statsrådsprotokoll angifna vilkor i riksstaten för år 1900 å fjerde hufvudtiteln uppföra följande nya anslag till nedan nämnda belopp, nemligen:

till artilleristyrelsen .....	kronor	17,300: —
» fortifikationsstyrelsen .....	»	16,300: —
» intendenturstyrelsen .....	»	93,500: —
» arméns sjukvårdsstyrelse .....	»	17,270: —

*dels ock*, vid bifall härtill, ur riksstaten för samma år utesluta anslaget till arméförvaltningen, kronor 147,265;

b) att herr *Hedins* ofvan omförmälda motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

De vid utlåtandet fogade staterna skilde sig från de af Kongl. Maj:t föreslagna derutinnan, att *dels* de å artilleristyrelsens stat upptagna revisors- och registratorsbefattningarna sammanslagits till

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*  
(Forts.)

Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.  
(Forts.)

en tjänst, med samma löneförmåner och rätt till ålderstillägg, som Kongl. Maj:t föreslagit för hvardera befattningen, dels anslagen till juridiskt biträde, amanuenser m. m. minskats med 500 kronor såväl å fortifikationsstyrelsens som intendenturstyrelsens stat, samt dels det å staten för arméns sjukvårdsstyrelse upptagna arfvode å 1,200 kronor till en assistent, regementsveterinär, nedsatts till 800 kronor, hvarjemte utskottet, vid det förhållande, att utskottet, på sätt af punkten 4:o c) i detta utlåtande framgår, ansett sig icke kunna förorda bifall till Kongl. Maj:ts förslag om uppförande å ordinarie stat af ökad aflöning åt underbefälet, upptagit den å arméns sjukvårdsstyrelsens stat uppförda sergeantens dagaflöning efter endast 80 öre, hvilket medfört en minskning uti det af Kongl. Maj:t föreslagna aflöningsbeloppet med 128 kronor.

Vid mom. a) voro fogade reservationer:

1:o) af herrar *Pehrson* i Törneryd, *Ersson* i Vestlandaholm, *Persson* i Stallerhult, *Ivar Månsson*, *Larsson* i Mörtlösa och *Sjö*, hvilka ansett, dels att den kollegiala behandlingen, der så kunde ske, af ärendena inom styrelsen borde såsom vilkor för anslagets beviljande uppställas, och dels att lön och dagaflöning för öfverfältläkaren icke borde å staten för arméns sjukvårdsstyrelse uppföras och följaktligen anslaget till denna styrelse minskas med 7,825 kronor, eller från 17,270 kronor till 9,445 kronor, samt att utskottet alltså bort hemställa,

a) att Riksdagen, under förutsättning af bifall till hvad utskottet här nedan uti punkterna 3:o, 4:o d), 5:o, 6:o, 7:o och 8:o föreslår, må, under vilkor att sättet för ärendenas behandling inom de olika styrelserna så ordnas, att det uti allt, som icke hänföres till det militär-tekniska, varder kollegialt, med delaktighet i beslutanderätten tillagd styrelsens samtliga i öfverläggningen deltagande ledamöter, och att intendenturstyrelsen vid afgörandet af de till civilbyråernas handläggning hörande ärenden så sammansättes, att utom de två civila ledamöterna endast chefen för styrelsen deruti kommer att deltaga,

dels — med godkännande af de i statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 13 januari innevarande år angifna grunder för förändrad organisation af arméns centrala styrelse samt de för artilleristyrelsen, fortifikationsstyrelsen, intendenturstyrelsen och arméns sjukvårdsstyrelse upprättade, vid detta utlåtande fogade stater (Bil. 1—4), äfvensom de för åtnjutande af de i dessa stater upptagna aflöningsförmåner uti ofvanberörda statsrådsprotokoll angifna vilkor — i riksstaten för år 1900 å fjerde hufvudtiteln uppföra följande nya anslag till nedan nämnda belopp, nemligen:

till artilleristyrelsen .....	kronor 17,300: —
» fortifikationsstyrelsen .....	» 16,300: —
» intendenturstyrelsen .....	» 93,500: —
» arméns sjukvårdsstyrelse .....	» 9,445: —

dels ock, vid bifall härtill, ur riksstaten för samma år utesluta anslaget till arméförvaltningen, kronor 147,265;

2:o) af herr *von Friesen*.

Herr talmannen lät nu till en början uppläsa utskottets i *mom. a)* gjorda hemställan.

Ordet lemnades dervid till

Herr Pantzarhielm: Herr grefve och talman, mina herrar! Det förslag till omorganisation af arméförvaltningen, af vår centrala krigsförvaltning, som i år blifvit af Kongl. Maj:t förelagdt Riksdagen, skiljer sig från 1898 års förslag derutinnan, att den revision, som enligt det sistnämnda förslaget skulle bli förlagd till arméfördelningsgarne, har blifvit återbördad till det centrala embetsverket. Derom skulle ju icke vara annat än godt att säga, såvida icke herr departementschefen sjelf på ett mycket öppenhjertigt sätt — hvilket är så mycket mer erkännansvärdt, som det så sällan förekommer — har förklarat, att denna förbättring endast gäller för närvarande. Han säger nemligen: »Men då denna del af förslaget mött sådant motstånd, att det syntes omöjliggöra förslagens genomförande i öfriga delar, ansåge han, att tanken på införandet af fördelningsrevisioner för närvarande borde öfvergifvas.» Jag fäster mig särskildt vid orden »för närvarande», ty dessa gifva tydligt till känna, att det nu blott är fråga om att få den öfriga delen af förslaget godkänd för att sedermera snart nog komma igen med äfven fördelningsrevisioner. Meningen är tydligen att nu få in ett finger och sedan få in hela handen. Herr departementschefen säger äfven i motiveringen till detta förslag, att af den diskussion, som förra året rörande denna fråga uppstod i Riksdagens kamrar, kunde anses framgå — om man bortsåge från de anföranden, som framburits af principiella motståndare till hela förslaget och till de grunder, hvarpå det hvilade — att det egentligen varit den första revisionens förflyttning från centralmyndigheten till fördelningsintendenturerna, om hvilken motståndet rörde sig. Ja, nog är det beqvämt och fördomsfritt att, när fråga är om att på ett genomgripande sätt omorganisera arméns hela förvaltning, och detta i en riktning, som står i skarp motsats till de principer och grunder, som förut af statsmagterna godkänts och tillämpats på denna förvaltningsgren, då helt enkelt kasta öfver bord allt hvad som sagts om dessa principer. Vi hafva hittills i vår förvaltning ej haft det så stäldt, att de, som hushålla med medlen, på samma gång också varit kontrollanter och revisorer. Detta förslag pekar dock utan tvifvel dit hän.

Jag vill nu icke upptaga kammarens tid med att rekapitulera i dag allt hvad som under förra årets debatt i principiellt afseende anfördes mot förslaget, utan jag skall inskränka mig till några få punkter, som från min ståndpunkt synas vara de viktigaste. Jag vill dock i kammarens minne återföra, att under diskussionen i fjöl blef det kongl. förslaget i medkammaren af öfverste Falk och dåvarande vice talmannen Casparsson, med hvilka general Abelin förenade sig, bitvis sönderplockadt. Hvarje bit, vägd för

Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.  
(Forts.)

Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.  
(Forts.)

sig, och hela förslaget, vägd på en såsom det synes mig fullkomligt rättvis vägskaal, befunnos dervid vara alldeles för lätta.

Vidare vill jag erinra derom, att inom de embetsverk, som uttalat sig om förslaget, och inom hvilka embetsverk man kan söka den största sakkunskapen på detta område, tvifvel jemväl uttalats angående förslagets lämplighet. Sedan har både utom och inom Riksdagen man och man emellan talats om detta förslag, och man har då från alla håll hört tvifvel yttras rörande samma förslags lämplighet.

Hvad man först och främst i fjol anmärkte mot det kongl. förslaget var, att all utredning saknades, en utredning, på hvilken man skulle kunna grunda skäl för en så genomgripande omorganisation af arméförvaltningen som den då föreliggande. Det hade gått till så — hvilket hittills icke i vårt land varit brukligt — att herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet »tillkallade», såsom han sjelf säger, »vissa» personer. Dessa personer utarbetade i en, om jag så får säga, departemental komité det nya förslaget utan att anföra andra grunder för förändringen än dem, som kunde hemtas ur förut afgifna komitéförslag, hvilka icke vunnit statsmagternas godkännande. I denna departementala komité hade förslaget, såsom man ju lätt kan tänka sig, icke vunnit den allsidiga utredning och varit underkastadt den sakrika pröfning, som synas åtminstone mig nödvändiga, när man skall ingå på en så vigtig sak.

Det har framhållits, att i förslaget det militära elementet skarpt framskjutits på bekostnad af det civila. Och man har sagt: hvarför skulle de militära krafter, som här skulle tagas i anspråk, vara sämre än de civila, — hvarför skulle man föredraga de byråkratiska krafter, som nu arbeta i våra styrelser? Somliga finna dessa lika svåra båda två att hafva att göra med, andra föredraga de militära krafterna och åter andra de civila. Jag tror för min del, att lagom är bäst, och att en lagom blandning, såsom nu är fallet, af civila och militära element leder till det bästa resultatet.

Emellertid framkallade denna ensidiga militära utredning, som då förelåg, protester icke blott från förslagets deciderade motståndare, utan äfven från sådana personer, som i statsutskottet gifvit sitt förord åt detsamma. Jag vill särskildt påminna om ett yttrande af en framstående statsutskottsledamot, vid hvilkens ord i denna kammare plägar fästas stort afseende. Han yttrade: »Jag måste säga, att det för oss varit mer betryggande, om vid det förslagets uppgörande det varit några andra med än blott militärer. Nog hade vi stått på en säkrare grund, då vi nu skola gå till dessa frågors afgörande, om vi haft framför oss några civila, som satt sig in i dessa ärenden så mycket görligt var, än nu, då vi hafva att lita på endast militärer. Det är nemligen alldeles gifvet, att militärer se denna sak på sitt eget sätt, se med andra ögon, om jag så får säga, än civilt folk gör.»

Det har på senare tider allt mer och mer spridit sig, dels till följd af gammal slentrian, dels till följd af särskild omvårdnad från vederbörandes sida, en kritiklös tro på de militära elementens för-

träfflighet på alla områden. Jag vill för min del visst icke för- ringa militärernas duglighet på det militära området, men jag tror icke, att den uppfostran, som militärerna fått, skall vara en ofelbar merit för deras användande på andra arbetsområden än de mili- tära eller för skötande af andra tjänstebefattningar än rent mili- tära. Jag tror — och jag framhöll det särskildt i fjol — att man genom detta förslags antagande skulle, såsom orden föllo sig, kasta sig i armarne på militarismen, och jag håller före, att man ganska dyrt skulle få köpa sin erfarenhet om olämpligheten af något dy- likt. Det föreligger i dag, mina herrar, till behandling i kammaren en fråga, som är i ett ganska sorgligt läge. Jag syftar på gevärs- frågan; och vi hafva der ett exempel på både den militär-tekniska och den militär-administrativa förmågan, hvilket exempel bör mana oss till försigtighet.

Se vi nu på de nya föreslagna styrelserna, så finna vi, att deras berättigande, deras tillkomst af herr departementschefen mo- tiverats utslutande med den förbättring i räkenskapsväsendet, den decentralisation i vissa anslag och den förenkling af förvaltningen i allmänhet, som deraf skulle följa.

Detta allt, mina herrar, är emellertid saker, som kunna genom- föras af Kongl. Maj:t på administrativ väg, utan att Riksdagen alls behöfver tillfrågas; och detta innebär sålunda ej någon giltig anledning till omorganisation af hela embetsverket — det kan genomföras ändå.

Vi finna vidare, att de civile embetsmännens antal i dessa verk skulle betydligt förminskas. Generalkrigskommissarien skulle strykas bort för att vid krigstillfällen växa upp igen ur intendentur- styrelsens sköte; vidare skulle antalet embetsmän i 1:sta och 2:dra lönegraderna, de äldre således, minskas, medan deremot antalet i lägsta lönegraden skulle ökas. Så vidt jag kan minnas, finnas nu i det civila departementet och intendentsdepartementet 3 tjänste- män i 1:sta lönegraden, men det skulle blifva blott 2 i den nya intendenturstyrelsen; af de 8 i 2:dra lönegraden skulle finnas endast 5, men deremot skulle de lägst aflönade ökas från 9 till 16. Icke kan man väl tro, att genom en sådan förändring ärendenas be- handling skulle blifva bättre, än hvad nu är fallet — tvärtom borttoges ju en god del af den erfarenhet, som nu der finnes. Det har ganska ofta — om med fog eller icke, lemnar jag derhän — klagats öfver arméförvaltningen; och vid alla dessa tillfällen har arméförvaltningen vid afgifvandet af svar å klagomålen hänvisat på den brist å arbetskrafter, som allt sedan 1881 års löne reglering rådde inom verket. Man kan väl då ej gerna tro, att förhållan- dena skulle blifva bättre genom att — kvalitativt sedt åtminstone — ännu mera minska denna arbetskraft.

Ja, sedan hafva vi ju också kostnaderna att tala om: de nya styrelserna skulle kosta mindre, sammanlagdt, än den gamla armé- förvaltningen i dess helhet. Men jag tror, som sagdt, att det blott blir så i början — sedan komma nya anslagskraf, och enligt mitt förmenande blifva kostnaderna minst lika stora som nu, om icke betydligt större.

*Ang. indrag-  
ning af ar-  
méförvaltnin-  
gen och in-  
rättande af  
nya embets-  
verk i dess  
ställe.*

(Forts.)

Ang. indragning af ar-  
meförvaltning-  
gen och in-  
rättande af  
nya embets-  
verk i dess  
ställe.  
(Forts.)

Nu hafva vi en motion, n:o 128, som i denna kammare blifvit väckt af herr Hedin. I denna motion framhållas på ett sätt, som synes det mig, borde kunna tilltala äfven dem, som ej vilja erkänna herr Hedin som något slags auktoritet i denna fråga, — der framhållas, säger jag, på ett ganska fullständigt och distinkt och tydligt sätt de skäl, som blifvit anförda emot antagandet af Kongl. Maj:ts förslag. Utskottet yttrar om denna motion, som det för öfrigt afstyrker, bland annat följande:

»Utskottet vill visserligen icke bestrida, att flera af de af motionären anförda synpunkter kunna vara förtjenta af beaktande, och ej heller att den fria ställning, som de föreslagna nya styrelserna skulle komma att intaga mot hvarandra, synes kunna gifva anledning till vissa betänkligheter, särskildt i afseende å kassa- och räkenskapsväsendet, men, i likhet med statsutskottet vid 1898 års riksdag, håller utskottet före, att nämnda olägenheter säkerligen kunna, såsom departementschefen också framhållit, aflägsnas genom de instruktioner, som lära blifva af Kongl. Maj:t utfärdade för de särskilda styrelserna.»

Utskottet hänvisar således här för bristernas afhjelpande i de nya styrelserna till de instruktioner, som Kongl. Maj:t skulle utfärda. Redan i fjor talades det mycket om dessa instruktioner; men för min del kan jag verkligen ej dela utskottets barnatro på att något dermed skulle kunna uträttas.

Nu synes mig saken ligga så, att om vi skulle nu antaga Kongl. Maj:ts förslag, emot alla de skäl, som blifvit såväl inom som utom Riksdagen mot detta förslag i principiellt hänseende anförda och som aldrig blifvit från Kongl. Maj:ts sida vare sig bestridda eller vederlagda — ty Kongl. Maj:t har emot dessa tungt vägande skäl haft att sätta allenast sin personliga åsigt, om jag så får säga, ingenting annat — så skulle vi genom att i dag antaga Kongl. Maj:ts förslag gifva vederbörande departementschef ett så ampelt förtroende-votum, att jag för min enskilda del ej finner tiden vara dertill lämplig, detta ur mera än en synpunkt.

Nu vill jag fråga: när i den Hedinska motionen ej begäres något annat än en utredning, en sakrik, allsidig och kunskapsrik utredning och pröfning af denna fråga, är då brådskan verkligen så stor, att vi ej skulle kunna förena oss om denna utredning? Jag kan ej se något skäl, hvarför vi ej skulle göra det; ty om vi vänta några år ännu och dragas med vår armförvaltning, den må nu vara si eller så, kan det väl ej vara af så stor betydelse.

Jag får därför, herr talman, yrka bifall till herr Hedins motion; men jag kan ej fullt gilla den af honom formulerade klämman, ty han binder der, synes det mig, genom uttalande af vissa önskemål, händerna på den blifvande komitén eller dem, som eljest skola behandla denna fråga.

Jag får därför yrka och hos herr talmannen anhålla om framställande af proposition derå:

- 1:o) att Riksdagen ville afslå punkten 1 i Kongl. Maj:ts proposition om anslagen under fjerde hufvudtiteln;
- 2:o) att i sammanhang dermed Riksdagen ville i skrifvelse till

Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige, och särskildt målsmän för såväl den juridiska och kamerala fackkunskapen som en redan vunnit erfarenhet i arméns förvaltningsväsende, låta utreda frågan om arméförvaltningens ombildning, och att Kongl. Maj:t derpå ville för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*

(Forts.)

Uti detta anförande instämde herrar *Staafl, Höjer, Eriksson* i *Bäck, Norman, Nydahl, Bromée, Ericsson* i *Vallsta* och *Hammarström*.

#### Härefter anförde

Chefen för landtförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre *Rappe*: Herr talman, mina herrar! I anledning af den kritik, som den förste talaren här i dag låtit det föreliggande förslaget till omorganisation af arméns centralförvaltning undergå, har jag begärt ordet och hoppas, att jag skall kunna vederlägga de invändningar, som från hans sida blifvit gjorda mot detsamma, och tvärtom ådagalägga, att den väg, som finnes inslagen genom det kongl. förslaget, är den enda under våra förhållanden rätta.

För att kunna göra detta är det nödvändigt — enär talaren började med att påstå, att detta föreliggande förslag stode i skarp motsats till de grunder, som tillföre framstälts rörande omorganisationen af arméförvaltningen — att lemna herrarne en kort historik öfver denna frågas behandling, allt från det man började att kritisera detta centrala embetsverk, och det är länge så varit förhållandet.

De anmärkingar, som från både Riksdagens sida och de militära myndigheternas sida och allmänhetens sida rigtats mot arméförvaltningen eller det centrala verket för arméns förvaltning, gå i hufvudsak derpå ut, att då så väsentliga penningbelopp, en så stor del af budgeten anvisas till de militära ändamålen, så kan man uppställa den fordran, att man skall kunna få en öfversigt öfver dessa medels användning; men intill den dag, som i dag är, har hvarken departementschefen eller någon annan, som sysslat med dessa frågor, tror jag, varit i stånd att utan det största arbete — och kanske knappast ändå — taga reda på dessa medels användning eller få en öfverblick af denna stora budget. Att vinna denna öfversigt är således det första mål, hvartill en förändring i arméförvaltningens organisation måste leda.

Det andra önskningsmålet är att åstadkomma en intimare förbindelse mellan landtförvarsdepartementet och det centrala embetsverket för arméns förvaltning. Såsom det nu är ställt, är nemligen chefen för landtförvarsdepartementet, hvilken ju inför kamrarne står i ansvar för användningen af de stora anslagen under den fjerde hufvudtiteln, ofta nog urståndsatt att skaffa de upplysningar, som äro behöfliga, och detta på grund af det afstånd, som för närvarande skiljer landtförvarsdepartementet från embetsverket; det är sambandet mellan departementet och embetsverket,

*Ang. inrågning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.* som nu saknas, men som är nödvändigt för att arméförvaltningen skall vara organiserad på rätt sätt.

Vidare klagas allmänt öfver arméförvaltningens stora långsamhet — en klagan som, om ock förhållandena nu äro något bättre, i alla tider försports. Från alla håll hafva klagomål framstälts öfver att man från detta verk, der dock den största skyndsamhet är af nöden, stundom fått vänta i årtal på upplysningar, som ansetts nödiga och behöfliga.

(Forts.)

Slutligen har framhållits, att arméförvaltningen i sin nuvarande organisation icke uppfyller de fordringar, man under krig, vid inträffande mobilisering, har rätt att ställa på ett dylikt embetsverk. Arméförvaltningen är nemligen för närvarande i första hand organiserad efter förhållandena i fredstid. Och detta är så mycket mera betänkligt i vår tid, då man vid utbrott af ett krig icke kan påräkna månader eller år, utan det gäller dagar, ja, timmar för härens sättande på krigsfot.

Detta är icke något nytt. Och vi behöfva icke gå långt tillbaka i tiden för att finna, att man i denna kammare lifligt känt svagheter i detta verk och allmänt önskat en omorganisation deraf.

Ända från det nya statsskicket början, från 1809, har ständigt framhållits såväl af representanter inom Riksdagen som från militära myndigheters och allmänhetens sida behovet af en omreglering af detta verk eller krigskollegium, som det då kallades. Strax efter det stora kriget 1813 trodde man, att det ej fans något annat sätt att afhjelpa dessa olägenheter än att inrätta ministerstyrelse hvad landt- och sjöförsvarsdepartementen vidkomme. Man ville sålunda skapa ett s. k. krigsministerium.

1818 års Riksdag hyste äfven denna uppfattning.

Emellertid kan det icke vara af intresse för kammaren att erhålla en redogörelse för det slut, hvartill den komité, som i anledning af denna Riksdags beslut tillsattes, kom. Men några af dess medlemmars särskilda meningar torde förtjena att framhållas.

Denna komité — 1819 års komité — hade till ordförande presidenten i kammarkollegium, friherre S. Löfwenskjöld samt till ledamöter revisionssekreteraren E. J. Bergenschöld, lagmannen J. Mannerstam, kanslirådet A. von Hartmansdorff och kongl. sekreteraren P. A. Granberg, tillika sekreterare. Vi se således, att här icke förekomma några militärer — hvilket kunde stöta den föregående talaren.

Presidenten Löfwenskjöld framhåller såsom sin mening, att ett *krigsärendenas departement* skulle organiseras, äfvensom en *förvaltning af krigsärendena*, som skulle fördelas i tre departement, nemligen: a) artilleridepartementet, bestående af generalfältygmästaren och en ledamot; b) fortifikationsdepartementet, bestående af direktören för fortifikationen och en ledamot; samt c) utredningsdepartementet, bestående af en militär och en civil ledamot.

Diskussionen rör sig visserligen för närvarande icke om det spörsmålet, huru vida ärendena inom de olika styrelserna böra behandlas kollegialt eller icke; och jag blir nog nödsakad att upp-

träda flere gånger i denna fråga och får kanske dervid tillfälle att närmare beröra den saken. Men för att vinna tid, vill jag redan nu redogöra för hvad han härom yttrar. Bibehållandet af den kollegiala formen för ärendenas behandling inom förvaltningarna ansåg presidenten Löfwenskjöld icke vara ändamålsenlig, utan borde förvaltningscheferna ensamt ega beslutanderätt, och ledamöterna blott få med chefen, eller arbetsafdelningens ordförande, ingå i rådpläging om beslutet. Enligt hans mening vållades obestridlig långsamhet i ärendenas behandling, förutom genom felaktig arbetsmetod, genom ett större antal ledamöters kollektiva deltagande i öfverläggningarna, än naturen af förvaltningsärendenas handterande rätteligen medgäfve.

Kanslirådet von Hartmansdorff uttalade sig äfven för en liknande fördelning.

Vi finna således, att redan så långt tillbaka som 1819 den tanken uttalats, att krigskollegium borde organiseras på tre afdelningar och att den kollegiala formen för ärendenas behandling, hvarigenom långsamhet orsakades, borde afskaffas.

Derefter har jag att erinra om 1858 års komité. Denna komité var sammansatt af följande ledamöter: generaltulldirektören J. F. Fähræus, ordförande, landshöfding G. L. Munthe, krigsrådet C. D. Forsberg, statskommissarien Th. Nyström, kammarrättsrådet C. L. Kinmanson, borgmästaren G. F. Åsker och aktuarien R. M. Bovallius, ledamöter, samt notarien F. Th. Billberg sekreterare. Komitén föreslog visserligen arméförvaltningens fördelning i fyra af hvarandra oberoende afdelningar, men med afseende på arbetssättet uttalades, att de bestyr, som tillhörde embetsverket vid utöfvande af den ekonomiska styrelsen och vården i hvad som rörde landtförsvaret samt vid handhafvandet och redovisningen af därför afsedda medel, vore *egentligen icke annat än sådana förvaltnings- och verkställighetsåtgärder, hvilka hade sin bestämda grund i fastställda stater eller särskildt gifna föreskrifter*, samt att desamma för den skull icke heller ovilkorligen kräfde den samrådighet i pröfningen, som endast kunde och borde betingas af andra mera allmängiltiga orsaker. Tvärtom måste, enligt komiténs mening, den kollegiala sammansättningen af ett embetsverk, hvars åligganden till största delen vore af nyss antydda art, leda till omgångar och tidsutdrägt samt derigenom verka återhållande på ärendenas gång, och statens anspråk på nödig säkerhet vid desammans handhafvande inom denna gren af statsförvaltningen skulle lika väl kunna tillfredsställas genom en enklare och med hänsigt till ärendenas beskaffenhet ändamålsenligare organisation, som medgäfve en större lätthet och skyndsamhet i arbetssättet.

Jag har vidare att omnämna 1861 års komité, den s. k. landtförsvarskomitén, hvars ordförande var generalmajoren D. G. Bildt, och i hvilken för öfrigt sutto sådana män som L. G. Sandels, J. A. Hazelius, grefve C. L. F. af Ugglas, A. F. Z. Reuterskiöld, E. af Klint och J. H. Rosensvärd; sekreterare var kaptenen G. Nyblæus. Äfven denna komité ansåg, att det centrala verket för arméns förvaltning borde omorganiseras på tre afdelningar, nem-

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*

(Forts.)

Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.  
(Forts.)

ligen: en artilleriafdelning, som kallas generalfältygmästarembetet, med generalfältygmästaren såsom chef samt fältygmästaren och ett krigsråd såsom ledamöter; en fortifikationsafdelning, benämnd generalingeniörsemetet, med chefen för ingenjörcorpsen såsom chef samt öfversten vid samma corps och nyssnämnda krigsråd såsom ledamöter; och generalintendentsemetet, med generalintendenten såsom chef samt såsom ledamöter å intendentsafdelningen intendenten och ett krigsråd, samt å aflöningsafdelningen ett krigsråd och krigsrådet å intendentsafdelningen vid behandling af ärenden, som skulle afgöras genom omröstning. Komitén framhöll såsom nödvändigt för att afhjelpa de olägenheter, som dittills vidlådt krigskollegium, att deri förekommande ärenden borde, hvart och ett inom sin bestämde afdelning, handläggas och afgöras af särskilda förvaltnings- eller afdelningschefer med själfständig beslutanderätt; dessa chefer skulle på detta sätt, enligt komiténs förmenande, vinna större intresse och förmåga att väl handhafva sina åligganden. Och å andra sidan skulle det blifva lättare för afdelningarna på grund af deras mera fristående organisation att träda i direkt förbindelse med landtförsvarsdepartementet, och sålunda det samband åstadkommas mellan detta departement och det centrala verket för arméns förvaltning, som så länge ansetts önskligt och af behovet påkalladt.

»Ärendena måste» — fortsätter komitén — »vinna på att med full ansvarighet afgöras af en chef, som antagligen med mesta sakkunskap lifligast kände önskan, att de afgjordes väl. En enhet mellan i själfva verket skilda enheter, med olikartade ärenden, kunde icke vara behöflig, äfven om den vore möjlig, hvilket den knappast vore, och om någon gång likartade åtgärder förekomme eller enhet i författningstolkning vore nödig, kunde denna genom tillfälligt samråd mellan de olika verken vinnas utan att söka en ständig och mest blott i formen varande enhet, som just därför endast verkade uppehållande och hindrande.» — — — — —  
»Det militäriskt nyttiga, ändamålsenliga, för kronan besparande skall icke tillbakasättas eller undertryckas för blott det formella i behandlingssättet, och den förebräelse man väl icke utan allt skäl gör den kollegiala formen att, med förbiseende af det egentliga ändamålet i saken, anse kollegiet eller verket för ett *ändamål* i sig själf och ärendena deraf beroende, då likväl *ärendena* äro hufvudsak och verket blott är *medlet*; detta misstag, så menligt för ärendena, och så oroligt inverkan på underordnade beroende myndigheter, skall icke i den nya förvaltningen gerna kunna ega rum.»

Slutligen har jag att nämna 1878 års komité, der generalrikskommisarien N. A. Varenius var ordförande, och hvars ledamöter för öfrigt utgjordes af departementschefen E. K. Ljungstedt samt från Första Kammaren landskamreraren O. R. Hammar och från Andra Kammaren hemmansegaren Liss Olof Larsson; såsom sekreterare fungerade notarien A. Hagman.

Äfven denna komité var af den åsigten, att den bästa formen för arméförvaltningens reorganisation vore, att verket, med indrag-

ning af det civila departementet, ordnades på tre departement, nemligen artilleri-, fortifikations- och intendentsdepartementen. Med afseende på sättet för ärendenas behandling uttalas af komitén samma åsigt, som — såsom hejrrarne se — gjort sig gällande hos alla komitéer, som haft att yttra sig om denna fråga.

Herrarne kunna icke neka till att till ledamöter i dessa komitéer kallats män med den största möjliga sakkunskap, såväl juridiskt bildade som administrativt kunnige och dessutom militärer. Att såsom den föregående talaren säga, att den ombildning af arméförvaltningen, som nu ifrågasättes, skulle innebära en brytning med de principer, som tillföre gjort sig gällande i denna fråga, det är — såsom af den lemnade historiken torde framgå — icke öfverensstämmande med sanna förhållandet. Tvärtom kan man påstå, att den nu föreslagna reorganisationen till det väsentliga grundar sig på hela denna frågas föregående utveckling.

Emellertid är frågan om arméförvaltningens organisation ett problem, som icke löses på en gång, utan först så småningom. Och detta af helt naturliga skäl. Det fordras nemligen härvid icke blott administrativ och juridisk, utan äfven militärisk sakkunskap, hvilken senare för ett lyckligt resultat är så mycket mera nödvändig i en tid som vår, då — af skäl som jag nyss påpekade — man för öfvergång från freds- till krigsfot icke kan påräkna lång tid, utan detta måste ske i en hast, på ett ögonblick.

Nu sade den talare, som uppträdde före mig, att personer inom Första Kammaren, hvilka besutto sakkunskap, uttalat sig mot Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, samt att de myndigheter, som haft att yttra sig derom, äfven brutit stafven öfver detsamma. Detta är emellertid icke någon ovanlig företeelse i denna frågas utveckling, det kommer ständigt och jemt igen just på grund af svårigheten att finna den erforderliga sakkunskapen särskildt på det militära området. Medan å ena sidan Riksdagen och de militära myndigheterna städe insett nödvändigheten af en omorganisation af det centrala verket för arméns förvaltning, har deremot verket sjelft motsatt sig hvarje förändring, beständigt sagt sitt: *non possumus*. Då 1858 års komitéförslag förelåg, afstyrkte således krigskollegium på det bestämdaste nådigt bifall till nästan allt hvad som af komitén blifvit hemställt. »Krigskollegium fann icke sådana skäl förebragta, att de borde föranleda ändring i dess organisation.» Oaktadt detta motstånd skriker emellertid frågan om en sådan ändring så småningom framåt. Nästa gång ett förslag i ämnet framlagts, nemligen 1862 af landtförsvarskomitén, se vi krigskollegium afgifva ett likadant utlåtande. Kollegiet »fann landtförsvarskomiténs förslag sakna nödiga garantier för den enhet i ärendenas behandling och den likhet i tillämpningen af författningar, som åtföljde den kollegiala sammansättningen och utgjorde villkoret för en ordnad förvaltning. Det fann förslaget icke vittna om nödig omtanke om statens rätt och säkerhet, ej heller betryggande för enskildes rätt.»

Så komma vi till 1878 års komité och dess förslag, mot hvilket komiténs egen ordförande, generalkrigskommissarien Varenius,

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*

(Forts.)

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*  
(Forts.)

afgaf en utförlig reservation, hvori på anförda skäl visades, att de ärenden, som hörde till det fjerde eller civila departementet, fortfarande borde behandlas för sig — men icke kollegialt, utan äfven dessa på samma sätt som öfriga till de andra departementen hörande ärenden, d. v. s. afgöras af departementschefen ensam med en ledamot såsom föredragande. Reservationen gick således ut på bibehållandet af det civila departementet såsom en själfständig afdelning vid sidan af de tre andra departementen. Under ärendets vidare behandling uttalade sig chefen för landtförvarsdepartementet, som då hade till expeditionschef nuvarande general-krigskommissarien, för samma åsigt. Och följden blef, att man med afseende på arméförvaltningens organisation då icke tog ut det steg, som man enligt mitt förmenande bort taga. Men försummade man detta då, anser jag för min del, att det nu är så mycket större skäl att vidtaga den ifrågasatta ombildningen.

Det nämndes af den föregående talaren, att utredningen skulle vara bristfällig, i ty att chefen för landtförvarsdepartementet endast hade inkallat vissa personer att afgifva förslag i ärendet. Det saknades därför enligt hans uppfattning den garanti för en allsidig pröfning af frågan, som hade kunnat vinnas, om den varit öfverlemnad till en komité.

Jag vill säga herrarne, att det ej egentligen berodde på mig, att en komité icke blef tillsatt, utan derpå att man inom regeringen fann, att redan så många komitéer tillsatts, att här, liksom i andra departement, målet borde kunna vinnas, om de sakkunnige, som skulle hafva ingått i komitén, finge i uppdrag att inom departementet utarbета förslag till den tillämnade omorganisationen, och denna komité inom departementet var visst icke sammansatt uteslutande af militärer, utan bestod af först och främst chefen för det civila departementet inom arméförvaltningen äfvensom expeditionschefen i landtförvarsdepartementet, som nu är justitieråd, vidare två intendentur-tjenstemän, af hvilka den ene var jurist och aldrig varit militär, och slutligen af tre militärer, deraf två öfverstar, som tillkallats efter anhållan af de civila ledamöterna, därför att dessa kände, att de behöfde hjälp af den militära sakkunskapen. Så kom då detta arbete till stånd, och det har så litet varit en hemlighet, att det tvärtom i grundlagsenlig ordning blifvit behandladt af vederbörande myndigheter, och de flesta af dem — de militära — ha tillstyrkt detsamma. Men att ifrån arméförvaltningens sida någon annan uppfattning skulle uttalas än den, som ifrån det verkets sida städse gjorts gällande, kunde man icke vänta. Jag vill icke klandra verket därför, att det sjelft anser sin organisation tillfredsställande, men jag vill bara påpeka, att man icke kan finna någon lösning af denna fråga med ledning af uttalanden från de ensidigt utbildade personer, som sitta i detta embetsverk. Det fordras nemligen vidare vyer, som herrarne ock kunna finna vid genomläsningen af den bilaga, som åtföljer den Hedinska motionen och hvilken utgöres af de fyra byråchefernas förslag. Detta förslag kan visserligen anses vara ett ärligt och godt försök, men det saknar dock den uppfattning af armé-

väsendet i dess helhet, som är nödvändig för att i denna fråga komma till ett riktigt slut. Deri klagas bland annat öfver att det nya verket icke skulle få tillräcklig pondus: namnet *intendenturstyrelse* förefaller alltför ringa, och man tycker, att *arméförvaltning* låter bättre. Enligt ofvannämnda förslag skulle för öfrigt antalet tjänstemän väsentligt ökas, och i följd deraf detsamma ställa sig omkring 40,000 kronor dyrare än Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, hvarjemte det i sin helhet betraktadt lider af den anomalien, att, medan generalfälttygmästaren och fortifikationsgeneralen fortfarande skulle få handlägga de till deras fack hörande mål inom sina styrelser skulle generalintendenten vara utesluten från en dylik befogenhet, hvilken i stället skulle tillkomma en civil eller militär chef för arméförvaltningen. Huru skulle man med den organisation, som deri föreslås, kunna tänka sig en öfvergång från freds- till krigsfot? Detta förslag bör därför enligt min uppfattning icke tagas under allvarlig granskning. Detta oakadt vill motionären låta påskina, att förslaget i fråga är likartadt med det, som han inryckt i sin motion, nemligen generalkrigskommisariens yttrande.

Om man går till detta sistnämnda förslag, finner man, att detsamma stöder sig på de åsigtter, som vid 1862—63 års riksdag uttalades af rådman Björck, hvilken uppträdde mot Kongl. Maj:ts då framlagda förslag med den påföljd, att Riksdagen uttalade sig i öfverensstämmelse med hans mening.

Jag medger, att när man läser hans förslag, och icke är dess mera sakkunnig, förefaller det mycket bra. Men felet är, att det icke låter sig utföra i verkligheten på så sätt, att en ändamålsenlig organisation kommer till stånd. Det säges der, att krigsstyrelsen skulle förändras på det sätt: »att inom densamma bildades tre särskilda under hvar sin militärchef ställda afdelningar, och att åt dessa chefer uppdroges att, hvar inom sin afdelning, med nödigt biträde och på eget ansvar handlägga och afgöra alla sådana mål, som i något afseende fordrade militäriskt tekniska insigter; men att alla öfriga mål och ärenden öfverlemnades till en särskild af militärcheferna oberoende afdelning, som utgjordes af endast civila medlemmar och med kollegialt arbetssätt, åt hvilken afdelning tillika borde uppdragas den omedelbara dispositionen af arméförvaltningens kassa och kontrollen deröfver jemte den bokföring, som afsåge att redovisa för embetsverkets hela förvaltning.» Huru ställa sig nu arméförvaltningens uppgifter beträffande en i fält uppträdande armé? Ja, hvad angår den materiel, som måste anskaffas, och de behof, som måste fyllas för att försätta trupperna i stånd att strida, d. v. s. deras förseende med gevär, ammunition, kanoner o. s. v., så är det gifvet, att hithörande ärenden handläggas af generalfälttygmästaren. Likaledes, när det gäller befastningsåtgärder, byggandet och uppförandet af befastningar af alla slag, är det fortifikationsgeneralen, som eger taga befattning med mål angående dylika företag. Dessa tvenne klasser af mål äro så distinkta, att det icke behöfver bli någon diskussion om huru de skola fördelas. Men de andra ärendena, mina herrar, huru

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*  
(Forts.)

*Ang. indragning af arméföreläggningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*

(Forts.)

förhåller det sig med dem i fält? Utrustningen af en armé å ena sidan samt dess underhåll och aflönande å den andra hänga så nära i hop, att i vår armé i alla tider liksom för öfrigt uti alla andra arméer dithörande mål blifvit sammanförda i en klass. I äldre tider hörde dessa under kommissariatet, som det då kallades, hvilken inrättning närmast motsvarar vår nuvarande intendenturinstitution.

Hvarför tala om krig, säger man, det som är så aflägsset? Ja, det är lyckligt att vi länge haft fred, men beklagligt att man glömt hvad kriget fordrar. Under krig kräfvast mycket större penningssummor än under fred, och icke nog dermed, man måste offra lif och blod, ty hufvudsaken är att hastigt komma till ett resultat, men att kasta bort penningar skall man akta sig för, äfven om man gjort det i gamla tider. Erfarenheten från det nutida kriget ger vid handen, att man redan på förhand måste inrätta sig efter förhållandena i krig, dessa må sedan vara så rigorösa som de kunna vara.

Det är således af största vikt att ega en förvaltningspersonal i krig, som redan i fred är fullt invand vid alla de göromål, som åligger den i krig.

Nu framhöll den föregående talaren, att det borde vara civila personer, som skulle handhafva dessa saker. Detta låter sig icke göra i fält. Det kan väl icke vara något fel, att de personer, som skola handhafva dessa åligganden, jemte sin föregående uppfostran äfven fått en militärisk utbildning. Officerarne, hvilka jemte sin militära examen tagit studentexamen, få nemligen sedermera gå igenom prof och undervisas just uti de förvaltningsuppgifter, som de få sig pålagda i fält.

Men är det klokt att i detta afseende hafva olika organisationer i krig och i fred? Det är helt enkelt icke möjligt, om man skall tänka på en mobilisering. I gamla tider hade man det ordnad så, att aflöningsgöromålen voro afskilda från utrustnings- och underhållsgöromålen, och dessa senare klasser af mål handlades af regementskommissarierna, under det att de andra hörde till regementsskrifvarnes åligganden. Men hvilka anmärkingar gjordes icke mot denna anordning med hänsyn till svårigheten att mobilisera! Och denna svårighet bestod deri, att man måste skapa en ny organisation för detta särskilda fall, derför att den gamla organisationen var inrättad med hänsyn till förhållandena i fred. Nu äro dessa regementskommissarier och regementsskrifvare afskaffade, och i deras ställe ha vi regementsintendenter och öfver dem fördelningsintendenterna.

Men när vi komma till den centrala myndigheten, skola ärendena skiljas åt: somliga gå till det civila departementet, andra till intendentsdepartementet. Det fordras icke mycket eftertanke för att förstå, att härigenom ett väsentligt hinder lägges i vägen för en god ordning vid behandlingen af dessa mål. Den nödiga enheten saknas, enär det här är två olika institutioner, och olika synpunkter kunna således göra sig gällande, då det ju är menskligt, att två så höga herrar som de respektive departementens che-

fer icke alltid stämma öfver ens, och detta kan naturligtvis icke vara gagneligt för ärendenas ändamålsenliga behandling.

Hvad man nu ifrågasätter är, att de ärenden, som i fält äro gemensamma och i de lägre instanserna behandlas gemensamt, skola erhålla enhetlig behandling i det centrala verket, hvilket ju är den naturligaste sak i världen. Och, som man kan se af denna frågas historia, är detta en tanke, som föresväfvat både militärer och andra allt ifrån den tid man började tänka på arméförvaltningens omorganisation. Som jag tror mig nu hafva visat, står således den organisation, som nu ifrågasättes, icke i skarp motsats mot förut omfattade grundsatser, utan utgör tvärtom en naturlig konsekvens af desamma.

Det har anmärkts, att de militära elementen framskjutits på bekostnad af de civila. Skall man kunna kalla intendenturen för ett militärt element? Ja, i viss mån är den så, men den är också ett civilt. Och då det gäller armén och att röra sig i fält, kan det icke hjälpas, att det militära elementet kommer att spela en viss rol. Men i det här föreliggande förslaget kan man icke påstå, att det civila elementet fått stå tillbaka för det militära. Ty, såsom af en föregående talare påpekats, har icke antalet af civila funktionärer minskats, utan tvärtom ökats, om också endast i de lägre tienstegraderna, medan det militära elementet icke ökats med en enda befattning. Man har endast afskaffat generalkrigskommissariebefattningen, och detta har skett för att åstadkomma enhet i ledningen. Liksom 1858 års komité har man ansett, att »med afdelningschefernas fristående ställning skulle följa en genare och lättare förbindelse från chefers för landtförvarsdepartementet sida, när det förekomme frågor, som hos ena eller andra förvaltningsgrenen påkallade en utredning eller förberedande behandling». Ja, naturligtvis, det militäriskt rätta vore, om man kunde, oberoende af vår statsförfattning, inrätta ett krigsministerium, ty då skulle allt bli ordnad på bästa sätt. Men då detta är omöjligt, får man nöja sig med att gruppera hvarje slag af ärende för sig och sätta en chef för hvarje af dessa grupper och sedan låta de särskilda grenarne träda i förbindelse med landtförvarsdepartementet. De olägenheter, som nu förekomma, skulle härigenom på bästa möjliga sätt kunna undanröjas.

Nu säger den föregående talaren, att Kongl. Maj:t genom egen magt skulle kunna göra de mindre förändringar, som behövas, och att den stora förändringen, som afser en sammanslagning af det civila och intendentsdepartementet, icke vore erforderlig. Med hvad jag förut yttrat tror jag mig hafva framlagt tillräckligt talande skäl för just den reformen.

Jag har kan hända allt för länge tagit kammarens uppmärksamhet i anspråk och derigenom tröttat densamma, annars vore jag benägen att närmare utveckla frågan om det kollegiala arbetsättet. Men då jag är öfvertygad om att många talare komma att uppträda och granska denna del af förslaget, skall jag nu sluta; om några ögonblick torde jag få anledning begära ordet igen och skall då belysa den sidan af saken.

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*  
(Forts.)

Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.  
(Forts.)

Sedan herr talmannen häruppå jemväl låtit uppläsa utskottets i mom. b) gjorda hemställan lemnades åter ordet till

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappe, som nu yttrade: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång uppträder. Jag hade tänkt mig att få höra skäl framdragas, som skulle tala för den reservation, som är fogad vid betänkandet och enligt hvilken i sjelfva beslutet skulle inläggas såsom vilkor, att det kollegiala arbetssättet skulle återtagas. I denna fråga skall jag be att få säga några ord.

Utskottet har i sitt förslag sagt, att det likväl syntes utskottet, som om detta — det kollegiala styrelsesättets tillämpande — borde ske endast beträffande frågor af mera administrativ natur, hvar emot uti de rent militär-tekniska ärendena cheferna torde böra tillerkännas allena beslutanderätt. Då en anordning i den riktning, som nu angifvits, syntes utskottet egnad att främja en ändamålsenligare och mer betryggande handläggning af en del viktiga frågor, tillhörande ifrågavarande styrelsens behandling, har utskottet velat framhålla den stora betydelsen af att uti nämnda instruktioner sättet för ärendenas behandling inom de olika styrelserna måtte af Kongl. Maj:t så ordnas, att, med uteslutande af de militär-tekniska ärendena, det i öfrigt, i så stor omfattning som lämpligen ske kan, varder kollegialt, med delaktighet i beslutanderätten tillagd styrelsens samtliga i öfverläggningen deltagande ledamöter.

Af hvad jag förut sagt torde kammaren förstå, att jag för min del icke gerna ser en sådan motivering inflyta, men då deraf också framgår den stora vikt jag fäster vid att frågan om arméförvaltningens omorganisation måtte lösas på ett lämpligt sätt och så att de många anledningar till kritik, som verkligen förefinnas, måtte kunna undanröjas, så anser jag, att denna motivering, som jag dock för min del betraktar såsom innebärande ett steg bakåt, icke bör hindra mig att tillstyrka Kongl. Maj:t att antaga det föreliggande förslaget. Hvad deremot af reservanterna föreslagits, eller att det kollegiala arbetssättet skulle föreskrifvas såsom ett bestämdt vilkor, det skulle förhindra Kongl. Maj:t att, äfven när fråga vore om sådana ärenden, för hvilka det vore rent skadligt att använda den kollegiala formen, införa någon annan form för ärendenas behandling, och detta, mina herrar, skulle vara att fullständigt tillintetgöra det resultat, som man hoppas vinna. Man får nemligen icke glömma, att äfven om med det kollegiala arbetssättet är för enadt en viss grad af trygghet, så medför detsamma också stora olägenheter.

Den nya intendenturstyrelsen skulle ju bestå af två civila byråer. Om nu inom denna styrelse alla ärenden skulle handläggas kollegialt, så blefve det visserligen ingen särdeles svårighet för den byråchef, till hvilkens byrå ett visst ärende hörer, att sätta sig in i detsamma, men för den andre byråchefen deremot, till hvars byrå ärendet icke hörer, men som dock skulle deltaga i beslutet och vara ansvarig derför, då han ju skulle sätta sitt namn under detsamma, blefve svårigheterna större. Det blefve nödvän-

dig för honom att lemna det arbete, som tillhör hans egen byrå, för att syssla med mål, som tillhöra den andra byrån, och man har dock icke beräknat personalen större, än att den väl behöfver använda all sin tid för sina egna göromål. För den byråchef, till hvars byrå ett mål hörer, är det naturligtvis jemförelsevis lätt att sätta sig in i målet, men icke så för den andre, enär målet tillhör en sfer, som han mindre noga känner till, och han i följd häraf först måste sätta sig in i detsamma rörande författningar m. m. Huru skulle det gå, när det är fråga om ärenden, som fordra större skyndsamhet? Då skulle också den andra byråchefen studera målen, och om chefen för styrelsen sedan fordrade att ett ärende måste vara färdigt, så kunde alltid det andra krigsrådet komma och invända: nej, detta är ännu icke färdigt; det tager tid att sätta sig in i frågan; och på det sättet kommer man åter in i denna olycka, som man velat slippa ifrån, nemligen ärendenas allt för långsamma behandling.

Men ärendenas handläggning kommer äfven att lida på annat sätt. Ty om hvardera byråchefen skall sysselsätta sig jemväl med ärenden, som tillhöra den andres byrå, så är det klart, att han kan egna endast en del af sin tid åt de ärenden, som tillhöra hans egen byrå, och kamreraren eller sekreteraren får kanske i viss mån göra krigsrådets tjenst till skada för målens grundliga utredning.

En talare nämnde nyss, att det vore klart, att Kongl. Maj:t snart skulle komma med begäran om anslag till nya tjänster. Ja, fäster Riksdagen vid omorganisationen sådana vilkor, att sjelfva arbetssättet derigenom försvåras, så är det klart, att detta blir följden.

Skulle nu Kongl. Maj:t godkänna det i reservationen framställda vilkoret, hvilket jag för öfrigt icke antager komma att blifva fallet, tror jag således icke, att man skulle vinna det mål man äsyftat. Det säges, att härigenom en mera betryggande handläggning af ärendena skulle vinnas. Hvad menas nu härmed? Man lär väl hafva afsett, att man på detta sätt skulle vinna större trygghet i afseende på penningmedlens handhafvande. Öfver alla militär-tekniska ärenden skulle ju dock beslut fattas af chefen ensam, med byråchefen såsom föredragande. Men de militär-tekniska målen äro just de allra flesta och framför allt de viktigaste och de, som kräfva de mesta penningmedlen. Hit hör t. ex. anskaffning af utrustning, persedlar, proviant och fourage o. s. v. Allt detta tillhör de militär-tekniska frågorna, och skulle således behandlas på militärbyrån; följaktligen blefve det chefen, med byråchefen såsom föredragande, som rörande dem blefve bestämmande. Först när likvid skall ske, komma dylika ärenden in på civilbyrån, och hvilken handläggning kan då på denna byrå egnas dem, hvarigenom större trygghet skulle nås? Den kan icke komma att bestå i annat än att revisorn konstaterar, att räkningen är i öfverensstämmelse med ett föregående beslut.

Om herrarne tänka sig närmare in i frågan, skola herrarne alltså finna, att det endast är i fråga om ett ringa fåtal ärenden,

*Ang. indragning af ar-  
meförvaltning-  
gen och in-  
rättande af  
nya embets-  
verk i dess  
ställe.*  
(Forts.)

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*  
(Forts.)

som några sakliga beslut i afseende å penningutbetalningar skulle komma att fattas på civilbyrån, ty denna byrås åtgärd med dessa ärenden skulle nästan alltid komma att vara beroende på ett föregående beslut antingen af Kongl. Maj:t eller af styrelsechefen på den militär-tekniska byråns föredragning.

Under sådana förhållanden kan jag icke tro, att man skulle kunna vinna det eftersträfvade målet, och jag kan icke se annat, än att den fullkomligaste trygghet skall vinnas äfven utan den kollegiala formen för ärendenas behandling, ty vederbörande byråchefer skola ju i hvarje fall hafva rätt att reservera sig mot ett af chefen fattadt beslut; och skulle icke detta hafva lika stor betydelse, som om de finge deltaga i sjelfva beslutens fattande?

Jag kan således icke finna, att denna anordning skulle leda till något lyckligt resultat, och att saken derigenom kommer att ställa sig dyrare, är absolut säkert.

Jag skulle sålunda vilja bedja kammarens ledamöter att låta sig nöja med hvad statsutskottet föreslagit och således icke i sjelfva beslutet sätta in det af reservanterna föreslagna vilkoret — om man nemligen skall tyda detta på det sätt, att Kongl. Maj:t derigenom skulle *förhindras* att ordna ärendenas handläggning på det ändamålsenligaste och mest betryggande sätt.

Vidare anförde:

Herr Pantzarhielm: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådet och chefens för landtförsvarsdepartementet yttrande har, så vidt jag kan finna, icke i något hänseende vederlagt de skäl, som jag anförde. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet talade om att räkenskapsväsendet nu är så anordnad, att hvarken arméförvaltningen eller någon annan kan få klarhet i medelsförvaltningen. Ja, det beror på honom att införa ett annat räkenskapsväsende. Det ligger i hans magt; hvarför gör han det då icke? Vidare talade herr statsrådet om långsamheten hos arméförvaltningen. Jag nämnde emellertid nyss om att arméförvaltningen alltid klagat öfver brist på arbetskrafter, och att långsamheten i ärendenas behandling, enligt dess förmenande, beror härpå.

Sedan anförde emellertid herr statsrådet saker, som jag fäster mera vikt vid. Jag sade, om jag minnes rätt, att man icke borde kasta öfver bord uttalanden i principfrågor, när man går att omorganisera ett förvaltande verk, och att den nya organisationen icke finge blifva stridande mot hvad som förut i principiell väg uttalats af statsmagterna. Herr statsrådet uppläste såsom svar på detta en del saker, som stå att läsa i en bok, hvilken för länge sedan, redan i fjol, till oss utdelades. Men just af denna och de uttalanden, som i fjol fäldes i Första Kammaren samt de yttranden, som återfinnas i generalkrigskommisariens utlåtande till Kongl. Maj:t den 27 september 1897, har jag inhemtat, att den föreslagna organisationen måste vara i strid med de principer, som förut uttalats af statsmagterna. Jag vill för öfrigt upplysa herr statsrådet derom, att om någonting framkommer inom denna kam-

mare, som icke är öfverensstämmande med sanna och verkliga förhållanden, så kommer det icke från denna plats.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet talade vidare vidt och bredt om den trygghet, som skulle vinnas genom denna förändring. Ja, herr statsråd, jag minnes en gång, då från ministerbanken uttalades, att 1892 års härordning också skulle vara fullt betryggande, och huru det sedermera visat sig vara med den saken, det känna vi alla.

Jag vidhåller mitt förut framställda yrkande.

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Kammarrens ledamöter skola säkert i likhet med mig finna, att denna fråga är svåröst, kanske den mest svårösta, som förelagts oss till afgörande. Jag ber att få säga, att jag förra året var mycket betänksam angående denna fråga och att jag mycket tviflade, huruvida jag rätt förstod eller kunde sätta mig in i frågan. Jag får också säga, att den tid, som sedan dess förflutit, icke varit egnad att göra mig viss om att man bör antaga Kongl. Maj:ts proposition, utan mina betänkligheter hafva snarare ytterligare blifvit skärpta. Det enda jag förstär är, att vi mer och mer, ju längre vi komma, råka in i den rena militarismen. Vi började dermed redan då vi antogo 1892 års härordning och, att döma efter hvad som sedan följt, synes man allt mer och mer vilja närma sig den allmänna värnpligten. Det är ju då gifvet, att man måste vara betänksam, då det gäller ett förslag att omorganisera en styrelse, som har att bestämman öfver hela militärväsendet. Enligt min uppfattning innebär detta förslag, att den militära magten skulle komma att bestämman nära nog i allt. Vissa omständigheter, som under sista tiden inträffat rörande såväl armén som flottan, kunna ej annat än ytterligare öka betänkligheterna mot förslaget.

Jag kan icke rätt förstå, hvarför det skulle vara så angeläget att gå ifrån det gamla, äfven om man nu anser, att arméförvaltningen bör omorganiseras. Hvad har man för skäl att frängå, att olika departement skola finnas. Nu deltagar en civil ledamot i alla besluten, i det att å såväl artilleri- som fortifikations- och intendentsdepartementen krigsråden deltaga i ärendenas afgörande. Alltid är således en civil och juridiskt bildad ledamot med vid beslutens fattande.

Ser man åter på de nya staterna, så skulle förhållandet blifva ett annat. I den nya intendenturstyrelsen skulle såväl chefen som föredragandena blifva militärer, och med undantag af de rent civila ärendena skulle alla mål behandlas af endast militärer. Hvarför detta skulle vara oundgängligen nödvändigt, kan jag för min del icke fatta. Och det är detta, som skrämmer oss och gör oss betänksamma.

Jag tycker, att man skulle kunnat slå in mera på den tanken, som gjorde sig gällande vid 1862—1863 års riksdag, då bestämdt framhölls, att sådana frågor, som icke rörde rent militär-tekniska ärenden, borde behandlas kollegialt, och då Riksdagen också af sådan anledning afslog Kongl. Maj:ts då framlagda proposition om armé-

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*  
(Forts.)

Ang. indragning af ar-  
meförvaltning-  
gen och in-  
rättande af  
nya embets-  
verk i dess  
ställe.  
(Forts.)

förvaltningens omorganisation. Äfven om man icke skulle gilla denna åsigt, borde man dock, synes det mig, bibehålla *något* af det civila elementet vid dessa frågers afgörande. Visserligen finnes det icke, enligt min uppfattning, samma anledning nu som då att hafva det kollegiala styrelsesättet, ty verket var då ordnad på helt annat sätt, än nu är föreslaget. Statsutskottet anser emellertid, att Kongl. Maj:ts förslag måhända icke är så alldeles ändamåls- enligt och betryggande, utan har velat framhålla, att Kongl. Maj:t icke lär underlåta att i de instruktioner, som komma att utfärdas för de nya styrelserna, föreskrifva, att de ärenden, som icke röra militär-tekniska frågor, varda i så stor omfattning som möjligt behandlade kollegialt.

Nu säger herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att han icke har något emot att detta uttalis i motiveringen, men att det icke bör sättas såsom ett *vilkor* för omorganisationen. Jag kan icke förstå denna skilnad på annat sätt, än att herr statsrådet anser, att Kongl. Maj:t bör ega rättighet att se till, i hvilken mån det är möjligt att efterkomma Riksdagens önskan i detta afseende, och att, i fall Kongl. Maj:t icke anser sig alls kunna göra detta, det må få bero dervid. Är det emellertid nu så, att Kongl. Maj:ts regering finner sig kunna ordna handläggningen inom de nya styrelserna på det sätt, som statsutskottet framhållit i motiveringen, kan jag för min del icke förstå, hvad herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet kan hafva emot att det kollegiala styrelsesättet uppställs såsom vilkor för omorganisationen. Jag tycker för öfrigt, att man icke bör frångå oss den säkerhet, vi nu hafva, eller den grund, hvarpå vi nu stå, ty vi måste se till, att vi kunna försvara de handlingar, som vi nu stå i begrepp att utföra. Att chefen för landtförsvarsdepartementet och andra militärer lita på militärerna, är ju vackert och naturligt, men det är icke sagdt, att vi andra kunna hysa samma blinda förtroende till militärerna, som de sjelfva göra. I öfrigt kunna vi ju icke heller veta, huru länge den nuvarande krigsministern kommer att innehafva sin post, eller huru förhållandena i en snar framtid kunna komma att gestalta sig. Vi stå här ansvarige inför landet och dess söner, och det synes mig därför, som om vår pligt fordrade att vi gå försigtigt till väga och se till, att vi få betryggande former och icke helt och hållet komma in i militarismens händer.

Det är ingenting annat än detta, som ligger till grund för den reservation, som finnes vidfogad detta betänkande. Och jag för min del får härmed förklara, att för så vidt reservationen icke antages, nödgas jag å min sida ställa mig på rent afslag, på det att vi måtte få denna fråga ordnad på det sättet, att vi i hvarje af dessa viktiga styrelser, som kunna sägas hafva landets och dess söners öden i sina händer, få någon trygghet, huru beslutet komma att afgöras. Jag kan, som sagdt, icke förstå, hvad Kongl. Maj:ts regering kan hafva emot att det skulle finnas ett civilt element i dessa nya styrelser med beslutanderätt vid de civila frågornas afgörande.

Det är på grund af de utaf mig nu anförda skäl, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till den utaf oss sex reservanter vid denna punkt fogade reservation.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Elgered.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Då jag inom utskottet bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit i denna fråga, skall jag be att med några ord få gifva till känna utskottets ställning till densamma.

Jag kan icke neka till att det verkligen förvånar mig litet grand att höra det så skarpt betonas, att vi genom utskottets förslag skulle kastas mera i militarismens händer än hvad nu är förhållandet. Vilja herrarne göra sig besvär med att titta efter, huru de nuvarande staterna äro, skola herrarne finna, att det icke är så värst stor skilnad mellan dessa och de nu föreslagna. Hvad då först artilleridepartementet beträffar, är det nu så, att generalfälttygmästaren är chef, med fälttygmästaren såsom föredragande. Der finnes således ej heller nu någon enda civil ledamot, som deltagar i öfverläggningarna der. Jo, det är sant, i rent civila ärenden, å den s. k. civilbyrån, finnes ett krigsråd, som föredrager och sålunda, i fall chefen är af annan åsigt, får reservera sig mot beslutet. Å fortifikationsdepartementet äro förhållandena ordnade på samma sätt. Chef för departementet är chefen för fortifikationen, och föredragande är öfversten eller i dennes frånvaro öfverstelöjtnanten eller annan regementsofficer ur fortifikationen. Äfven här finnes en civilbyrå, som har gemensam chef med artilleridepartementets civilbyrå. Dessutom finnes å såväl artilleri- som fortifikationsdepartementens civilbyråer anställd en sekreterare, som tillika är kamrerare.

Nu frågar man, hvarför kunna vi icke få behålla de civila elementen? Jo, det är beroende derpå, att de civila målen, enligt det nu föreliggande förslaget, skulle öfverflyttas till intendenturstyrelsen, och hvad skall det då tjena till att bibehålla de civila elementen i de andra nya styrelserna, hvilka endast skulle hafva att behandla rent militära frågor? Detta är skälet, hvarför man icke bibehåller de högre civila tjänstemännen eller föredragandena i dessa styrelser. På den nu föreslagna intendenturstyrelsen skulle, som sagdt, öfverflyttas alla civila ärenden med undantag af några småärenden, såsom angående inköp af papper och bläck och annat dylikt. I dessa fall behöfves sannerligen icke heller att en hög embetsman sitter och föredrager. Jag kan sålunda icke se, att vi genom antagande af utskottets förslag skulle alls komma i militarismens händer.

Hvad nu de civila ärendena angår, skulle i stället för generalkrigskommissarien å civila departementet, som nu är ensam beslutande i dessa frågor, sättas generalintendenten å intendenturstyrelsen, hvilken också skulle blifva ensam beslutande, men med ett krigsråd såsom föredragande, hvilken eger rätt att reservera sig mot chefens beslut. Det blir sålunda i det hela taget ingen stor

*Ang. indragning af ar-  
meförvaltning-  
en och in-  
rättande af  
nya embets-  
verk i dess  
ställe.*  
(Forts.)

Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.

(Forts.)

skilnad. Om chefen i något fall skulle besluta mot föredragandens hemställan, reserverar denne sig naturligtvis, men detta kommer nog icke ofta att inträffa, ty krigsrådet blir ju mer än chefen i tillfälle att sätta sig in uti de mål, som höra till krigsrådets byrå, och följden häraf blir nog, att chefen icke gerna beslutar mot krigsrådet. Skulle så någon enda gång inträffa, gör han nog icke ofta om det, ty han får nog svida för det.

Statsutskottet uttalar ju dessutom i motiveringen, att Kongl. Maj:t bör se till, att alla icke militär-tekniska ärenden måtte blifva, så vidt möjligt är, kollegialt behandlade. Jag ber att få påpeka detta, men dervid också framhålla, att jag för min del icke tror, att det är så precis lämpligt att behandla alla civila ärenden på detta sätt. Det skulle enligt min mening både fördyra och försena arbetet högst betänkligt, om man skulle behandla alla dessa småärenden kollegialt; och detta skulle helt säkert icke vara egnadt att åstadkomma ett lyckligt resultat. Vid en sådan behandling skall först ärendet af en person föredragas och derefter kanske cirkulera från den ena ledamoten till den andra. Detta skulle blifva för långsamma och dyrbara former, särskildt i ett verk sådant som arméförvaltningen, der ofta fordras stor skyndsamhet med ärendenas behandling. Dock finnes det naturligtvis här många viktiga ärenden, som enligt min åsigt också böra behandlas kollegialt.

Första Kammaren har nu gått in på att i motiveringen framhålla betydelsen deraf, att ärendenas behandling inom de nya styrelserna måtte af Kongl. Maj:t ordnas så, att de civila ärenden, som lämpligen så kunna, måtte handläggas kollegialt. Om nu emellertid denna kammare skulle vilja bibehålla arméförvaltningen sådan den nu är, vill jag dock säga, att herrarne böra icke glömma, hvilka anmärkningar som rigtats mot arméförvaltningen, och hvilket inveckladt system som der för närvarande är rådande. Det finnes, så som det nu är, ingen möjlighet att ordentligt reda upp förhållandena der. Jag kommer mycket väl i håg, när vi i statsrevisionen vid ett tillfälle kallade upp en tjänsteman från arméförvaltningen för att redogöra för räkenskaperna. Han var uppe i statsrevisionen i 4 dagar, men kunde derunder icke mycket reda upp förhållandena. Och att så icke kan ske, beror just derpå att anslagen nu gå från olika departement, till följd hvaraf omföringar mellan de olika departementen måste ega rum, hvarigenom all reda och öfverskådlighet gå förlorade. Såsom det nu är, finnes det, som sagdt, ingen möjlighet för en person att taga reda på hur det hänger ihop, men genom den föreslagna omorganisationen skulle nog rättelse derutinnan vinnas. Jag kan för öfrigt icke neka till, att det nu avancerat så långt, att omorganisation af arméförvaltningen icke ytterligare kan uppskjutas.

För min del yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Under hela den tid, jag deltagit i Riksdagens förhandlingar, har det varit tal om att omorganisera arméförvaltningen. Nu föreligger ett förslag i sådant hänseende, och detta har undergått den första behand-

lingen, d. v. s. genomgått utskottet, hvilket enligt mitt förmenande varit fullkomligt enigt. Jag fäster mig särskildt dervid, att de ledamöter, som arbetat på den afdelning inom utskottet, som haft att behandla denna fråga, äro med om utskottets förslag.

Hvari skilja sig då reservanterna från utskottet? Jo, deruti att reservanterna önska, att alla frågor — ja, d. v. s. icke alla, utan vissa — skola behandlas kollegialt. Om man emellertid går tillbaka till 1880, då den nuvarande omorganisationen verkställdes, och ser efter, hvarför man då omorganiserade arméförvaltningen, skall man finna, att det just var därför att man ansåg, att det gick för långsamt att behandla ärendena kollegialt. Och därför tog man också då helt och hållet bort den kollegiala förvaltningen. Skola vi nu återgå till detsamma, som vi en gång förkastat! Och hvarför skulle vi återgå? Jo, endast och allenast därför, att dessa sex reservanter hysa en viss misstänksamhet emot regeringen, att den, om Riksdagens ifrågavarande önskan endast står i motiveringen, ej skall i anledning deraf vidtaga någon åtgärd. Men jag ber att få påpeka för kammaren, att, om förhållandet blefve sådant, att regeringen icke ville vidtaga någon åtgärd, därför att denna önskan finnes omnämnd endast i motiveringen, kammaren och Riksdagen äro i sin fulla rätt att utöfva påtryckning på regeringen, och om Riksdagen bestämdt vill, att dessa frågor skola behandlas kollegialt, så antager jag, att regeringen ej i längden skall sätta sig deremot.

Då jag för min del har det förtroendet till regeringen, att den skall fästa sig vid hvad Riksdagen, om detta utskottets förslag antages, enhälligt uttalat, vågar jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton: Sedan jag begärde ordet, hafva visserligen två ärade talare berört just den punkt, hvilken jag ämnat upptaga till behandling, men då denna punkt enligt mitt förmenande är af den allra största vikt, torde det kanske ej skada, att jag ytterligare med några ord utvecklar densamma.

Jag är för min del visserligen ej motståndare till den tanken, att, om man anser vissa ärenden böra kollegialt behandlas, man uppställer bestämmelser derom såsom vilkor för organisationens genomförande. Men om man uppställer ett sådant vilkor, så skall det uppställas i en sådan form, att det blir rimligt.

Herrarne veta allesammans, att Riksdagen under årtal arbetat på att förenkla arbetssättet inom de centrala embetsverken, och intet har varit föremål för så mycket klander som just den omständigheten, att alla ärenden i de centrala embetsverken skulle behandlas kollegialt och sålunda föranleda dermed följande vidlyftig protokollsföring. Häraf blef följden, att man i de nyare embetsverken öfvergick till enklare former. Nu är det visserligen sant, att ställningen under den senaste tiden blifvit i så måtto förändrad, att man ej heller synes vara fullt nöjd med den s. k. generaldirektörsbehandlingen, men detta beror icke derpå, att man allmänt skulle ansett den kollegiala behandlingen vara

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*  
(Forts.)

Ang. indragning af arneförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.  
(Forts.)

den bästa, utan derpå att i åtskilliga fall formen för generaldirektörsbehandlingen varit sådan, att, då man velat granska hvad som föresigått, det har fattats protokoll deröfver. Derför hafva ock i de senaste organisationsbestämmelserna införts föreskrifter derom, att, vissa ärenden skola behandlas kollegialt eller att vid behandlingen af vissa ärenden protokollsföring skall ega rum. Men kan det vara skäl att i följd af denna misstämning komma med ett sådant förslag, som reservanterna här gjort, eller att *alla* frågor, som ej äro af militär-teknisk beskaffenhet, skulle behandlas kollegialt och sålunda blifva föremål för protokollsföring! Jag är öfvertygad, att, om Riksdagen fattade ett sådant beslut, det skulle blifva det mest reaktionära beslut, som här på länge fattats, och att man många gånger skulle ångra, att man uttalat sig för något dylikt.

Herr von Friesen: Jag ber endast att få yttra några ord, eftersom jag reserverat mig i denna punkt utan att angifva min mening.

Jag vill då säga, att jag i hufvudsak står på samma ståndpunkt som öfriga reservanter i denna kammare. Men jag ansåg, att vilkoren borde formuleras mera i öfverensstämmelse med den motivering, som utskottet nu slutligen anfört för sitt förslag, så att man i vilkoren, som intagits i klämman, äfven kunde få fram de orden »i så stor omfattning som lämpligen ske kan», d. v. s. att man skulle uttala, att sättet för ärendenas behandling inom de olika styrelserna måtte »i så stor omfattning som lämpligen ske kan» blifva kollegialt. Jag ansåg nemligen, att, om man i öfrigt ville vara med på Kongl. Maj:ts förslag, detta vilkor skulle åtminstone kunna tolkas på ett alltför rigoröst sätt, om det infördes i den form, som öfrige reservanter föreslagit.

Jag ansluter mig härutinnan något så när till det yttrande, som den föregående talaren på stockholmsbänken hade. I olikhet med honom anser jag deremot, att det missnöje, som så småningom uppstått på grund af öfvergifvandet af det kollegiala styrelsesättet, i många fall haft sin orsak, icke i bristen på protokollsföring, utan deri att man i generaldirektörsbehandlingen funnit sig spåra en viss godtycklighet, och att denna efter hand ökats därför, att den ledamot i styrelsen, som ej har beslutanderätt utan endast reservationsrätt, så småningom slappats. Det är därför som jag tror, att, om man utan att förhindra ärendenas skyndsamma handläggning kan använda det kollegiala styrelsesättet, man gör klokt i att använda detsamma.

Herr Kihlberg: Herr talman, mina herrar! Jag får från början erkänna, att om man ock bör vara betänksam vid behandlingen inom Riksdagen af sådana ärenden som detta och endast med försigtighet gå framåt i organisationsfrågor, jag dock ej kan gå med så långt som att hysa en sådan misstro, som här framkastats emot det militära öfvervalde, som man talat om skulle komma in i militärförvaltningen, om detta förslag antoges. Om man ser saken rätt, — och detta har redan utvecklats af en annan ledamot af stats-

utskottet likasom af chefen för landtförsvarsdepartementet, — så är förhållandet det, att det militära öfverväldet ej skulle blifva så stort som man här velat påskina. Men å andra sidan, mina herrar, är det militära indfyttandet alldeles nödvändigt, för att denna förvaltning skall kunna tjena armén, när det behöfvos, det vill säga då armén skall träda på krigsfot. Och att det är en vigtig sak, att armén då betjnas hastigt och väl, det lär icke kunna af någon förnekas. Att civila personer skulle kunna användas inom arméförvaltningen i större utsträckning, t. ex. kanske såsom chef för den nu föreslagna intendenturstyrelsen, som skulle handhafva intendenturgöromålen, då armén ställes på krigsfot, det tror jag knappast, att någon inom denna kammare anser kunna vara möjligt. Det fordras ovilkorligen militärisk fackkunskap för att kunna följa med krigsoperationerna, för att kunna i rätt tid förse armén med dess förnödenheter; och detta är till och med arméförvaltningens och intendenturstyrelsens vigtigaste uppgift, ty om den ej funktionerar väl i detta afseende, så är hela organisationen misslyckad. Nu innebär det organisationsförslag, som här föreligger, en synnerligen stor förbättring härutinnan.

Man är rädd för förslaget, att intendenturärendena och de civila göromålen, som hittills behandlats på två olika departement inom arméförvaltningen, skulle sammanslås, och chefen för denna gemensamma styrelse vara en militärperson. Man har sett en stor fara häri, och man skulle kanske önska, att generalkrigskommisarien blefve chef derför. Jag tror, att man ej behöfver tänka långt för att se, att något sådant ej är möjligt. Men att en sammanslagning af dessa två departement bör ega rum, kan man förstå, om man tar i betraktande ifrågakvarande ärendens beskaffenhet. De äro så likartade och så nära sammanhängande, att det upptager en god del af de nuvarande chefernas arbetstid att endast skilja mellan hvad som hör till det ena och hvad som hör till det andra departementet; för detta ändamål åtgår en betydlig del af dessa tjänstemäns tid, hvilken verkligen behöfde användas på bättre sätt, hvarjemte derigenom åstadkommes mycket onödigt skrifveri. Dessutom föranledes häraf en så stor oröda i räkenskapsföringen genom omföringar från den ena räkenskapen till den andra, att kontrollen deröfver blir synnerligen försvårad. Genom att dessa mycket likartade ärenden blifva sammanförda under en styrelse åstadkommes besparing i arbetstid, som nu onödigtvis bortslösas, och man får rediga räkenskaper och ett redigt redogörelsesätt för mindre arbete. Detta synes mig vara en stor förbättring.

Herr Pantzarhielm sade, att Kongl. Maj:t skulle kunna äfven under nuvarande förhållanden ordna räkenskapsväsendet på ett bättre sätt. Enligt min åsigt kan detta ej försiggå med mindre än att de nuvarande intendants- och civila departementen förenas. Detta är för mig, som något sysslat med hithörande ärenden, en så vigtig sak, att jag endast för den skull är villig att gå rätt långt för att kunna komma från det nuvarande oeffter rättighetstillståndet.

Herr Ivar Månsson yttrade, att han såge en stor fara deruti, att nu endast två krigsråd skulle finnas inom dessa styrelser i

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*  
(Forts.)

*Ang. indragning af arméföreltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*  
(Forts.)

stället för att det förut varit tre. Ja, det är sant, att det funnits ett krigsråd förut, som tjenstgjort å fortifikations- och artilleridepartementen. Men detta krigsråd blir genom den föreslagna förändringen obehöfligt, därför att nu räkenskapsföringen icke skall delas på alla dessa departement, utan förläggas till intendenturstyrelsen. Derigenom blir icke inom artilleristyrelsen och fortifikationsstyrelsen denna del af de civila ärendena behandlad, och det behöfves sålunda icke så många civila personer och icke något krigsråd särskildt för denna del. Der blir nu nästan uteslutande militära ärenden, och för deras behandling lär det väl icke vara lämpligt att man använder civila personer.

Nu hafva reservanterna önskat, att det vilkoret, att de civila ärendena skola behandlas kollegialt, skulle tagas in i klämman. Men svårigheten att fränkilja just dessa ärenden, som lämpligen skulle kunna behandlas kollegialt, har gjort, att utskottet icke velat i klämman bestämdt framhålla detta såsom ett vilkor för användningen af anslaget. Man borde, för att kunna uppställa detta såsom ett vilkor, bestämdt kunna begränsa dessa civila ärenden och tydligt säga, hvilka de äro. Nu hafva vi ock från statsrådsbänken hört, att detta möter ganska stora svårigheter och nästan för hvarje fall måste särskildt afgöras. När nu i utskottets motivering bestämdt uttalats den önskan, att alla ärenden, så vidt ske kan, när de äro af administrativ natur, skola behandlas kollegialt, så lär nog icke, derest detta blir båda kamrarnes beslut, Kongl. Maj:t underlåta att taga hänsyn till denna önskan så långt som möjligt. Men just därför, att man icke bestämdt kan angifva gränsen, har utskottet funnit det icke lämpligt att intaga det i klämman. Skilnaden synes mig dock icke stor. Men om man ändtligen någon gång önskar få slut på det nuvarande oeffterrettighetstillståndet och få efter mitt förmenande en verklig omorganisation af den nuvarande arméföreltningen, bör man icke låta den saken falla för en så obetydlig skiljaktighet i meningen som denna, då det blott är fråga om huruvida det, som man uttalar, skrives på den ena sidan eller den andra i betänkandet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Pehrson i Törneryd: Man kan lätt få den uppfattningen af öfverläggningen här, som om det skulle förefinnas en väsentlig skilnad i sak mellan hvad utskottet föreslagit och hvad reservanterna föreslagit. Men så är ju icke förhållandet. Utan i stället förefinnes ingen annan verklig skilnad mellan utskottets förslag och reservanternas än den, att reservanterna vilja, såsom förut redan blifvit framhållet, göra sig försäkrade om att de önskningsmål man har att uttala vid godkännande af detta förslag till organisation skola blifva af vederbörande beaktade. Utskottet har gjort det uttalande, som synes mig stå i den fullaste öfverensstämmelse med hvad reservationen innehåller, nemligen att utskottet har funnit de af motionären herr Hedin anförda synpunkter förtjenta af beaktande. Utskottet har vidare anført, att det synes utskottet, som om den fria ställning, som de föreslagna nya sty-

relserna skulle komma att intaga mot hvarandra, kan gifva anledning till vissa betänkligheter, särskildt i afseende på kassa- och räkenskapsväsendet. Utskottet har än ytterligare uttalat, att det syntes utskottet, som om ett mera kollegialt styrelsesätt borde tillämpas beträffande frågor af mera administrativ natur för att främja en ändamålsenligare och mer betryggande handläggning af en del viktiga frågor. Alldeles precis detsamma, som utskottet här ansett, anse ock reservanterna. Hela skillnaden mellan utskottet och reservanterna i detta fall är blott, att man vill intaga dessa uttalanden såsom ett vilkor för godkännande af organisationen i fråga. Nu kan jag icke rätt fatta, hvad meningen kan vara med att å ena sidan göra alla dessa erkännanden och å andra sidan motsätta sig ett förslag sådant som reservanternas, som går ut på att främja dessa önskningsmål. Hvad särskildt det angår, att de militär-tekniska frågorna icke skola kollegialt behandlas, så äro ju både utskottet och reservanterna derom ense. Men man har gjort den invändningen, att de civila och militär-tekniska ärendena äro så sammanblandade, att det mången gång icke är möjligt att säga, till hvilketdera slaget ett ärende rättast bör hänföras, och därför förmenat, att det vore förenadt med fara att antaga reservanternas förslag. Jag får säga, att i det afsendet förefinnes, efter mitt förmenande, ingen fara alls. Ty det är enligt reservationen öfverlåtet åt Kongl. Maj:t att bestämma, om frågorna äro af militär-teknisk natur eller icke. Dermed tror jag, att den väsentligaste anmärkningen blifvit bevarad, som jag hört anföras mot reservanternas förslag.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr *Olsson* i Åsak instämde häruti.

Herr *Ivar Månsson*: Då här varit tal om den kollegiala formen för ärendenas behandling i arméförvaltningen, och man jemfört denna med den kollegiala formen för ärendenas behandling inom de andra centrala embetsverken, ber jag endast att få såsom min uppfattning uttala, att det förefinnes en icke obetydlig skillnad i behandlingen af en fråga inom arméförvaltningen och inom ett annat centralt embetsverk. Här är det fråga om enormt stora summor, synnerligt viktiga organisationsfrågor och dylikt. Här är fråga om våra söners allt i allo, så fort de blifva kommenderade ut o. s. v. Det synes mig därför, som om det vore en ofantligt stor skillnad mellan arméförvaltningen och ett vanligt centralt embetsverk.

Man har nu visserligen sagt, att man förlorar tid derigenom, att flere personer skola sätta sig in i de olika ärendena. Men är det icke värdt att offra litet för att få trygghet och säkerhet? Är det icke mera skäl att låta två personer sätta sig in i en fråga än endast en, om man derigenom kan vinna trygghet för ärendets behandling och större garanti för att icke några förhastade beslut komma till stånd? Mig synes, att man borde vara angelägen om

*Ang. indragning af arméförvaltningen och inrättande af nya embetsverk i dess ställe.*  
(Forts.)

Ang. indragning af ar-  
meförvaltningen och in-  
rättande af  
nya embets-  
verk i dess  
ställe.  
(Forts.)

att vinna detta, äfven om det skulle erfordras flere krafter och mera penningar. Jag sätter mer värde på att erhålla någon verklig trygghet än derpå, att möjligen någon mindre besparing kan göras. För min del kan jag icke förstå, huru man, då man för öfrigt godkänner en sådan försigtighetsåtgärd, kan vara villig att nöja sig med att endast göra ett så lamt uttalande i motiveringen, som det utskottet här gör. Jag för min del kan icke tro, att kammaren skall finna sig belåten dermed. Eller skulle kammaren verkligen vilja gå ifrån hvad som nu finnes — ty det är så, att nu finnes ett civilt element med i hvart och ett af dessa departement? Herr Kihlberg tog reda på det krigsråd, som herr Hans Andersson icke hade tagit med i räkningen; det finnes alltså för närvarande onekligen en civil ledamot med i hvarje departement. Det är ingenting annat vi velat hafva. Men då vi icke kunnat få det, vilja vi, att de ärenden, som icke röra den rent militära tekniken, skola kollegialt behandlas. Vill icke kammaren gå in derpå, hafva åtminstone vi reservanter velat befria oss från ansvaret för följderna af ett beslut i öfverensstämmelse med utskottets förslag.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Ivar Månsson yttrade, att det finnes en civil ledamot i hvarje departement. Det har jag heller aldrig förnekat. Men jag har sagt, att den civile ledamoten icke nu får deltaga i behandlingen af de militära ärendena. Om vi nu öfverflytta de rent civila ärendena till intendenturstyrelsen, kan jag icke fatta hvad ett krigsråd har att göra i fortifikationsstyrelsen eller artilleristyrelsen, ej heller hvarför en civil ledamot framdeles mer än nu är fallet skall deltaga i behandlingen af rent militära frågor.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan, *dels* på afslag å utskottets under mom. a gjorda hemställan och bifall i stället till den vid detta moment fogade, af herr Pehrson i Törneryd m. fl. afgifna reservation och *dels* på bifall till det af herr Pantzarhielm under öfverläggningen framställda yrkande; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef, sedan till kontraproposition antagits bifall till reservationen, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan under mom. a i denna punkt, bifallit den vid detta moment af herr P. Pehrson m. fl. afgifna reservation.

*Ang. indragning af ar-  
néförvaltning-  
gen och in-  
rättande af  
nya embets-  
verk i dess  
ställe.  
(Forts.)*

Omröstningen utvisade 91 ja men 112 nej; och hade kammarens beslut sålunda utfallit i enlighet med nej-propositionens innehåll.

I anseende till den framskridna tiden uppsköts den vidare behandlingen af föreliggande utlåtande till i afton kl. 7, då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,8 e. m.

In fidem

*E. Nathorst Böös.*